

Leena Koskinen

EDUNVALVONTAVALTUUTUKSEN PÄÄPIIRTEET JA SUOSIO
SEKÄ VALTUUTETUN ASEMA

Liiketalouden koulutusohjelma
Yritysjuridiikan suuntautumisvaihtoehto
2012

EDUNVALVONTAVALTUUTUKSEN PÄÄPIIRTEET JA SUOSIO SEKÄ VALTUUTETUN ASEMA

Koskinen, Leena
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2012
Ohjaaja: Anttila, Seppo
Sivumäärä: 54
Liitteitä: 5

Asiasanat: edunvalvontavaltuutus, valtuuttaja, valtuutettu, toissijainen valtuutettu, varavaltuutettu

Opinnäytetyön tarkoitus oli tutkia edunvalvontavaltuutukseen liittyviä perusasioita, joita jokaisen valtuutusta vakavasti harkitsevan ja valtuutetuksi aikovan henkilön tulisi tietää ennen valtuutuksen allekirjoittamista. Uskon, että perusasioista tärkeimpiä valtuuttajan kannalta ovat valtuutuksen sisältö ja valtuutetuksi tulevan henkilön valinta. Laki edellyttää asiapaperilta tietyt muotovaatimukset ennen kuin sitä voidaan pitää edunvalvontavaltuutuksena. Siksi valtuutusta laadittaessa suositellaankin asiantuntijan käyttöä. Myös valtuutetun tulee tietää asemastaan ja tehtävistään mahdollisimman paljon, sillä valtuutuksen voimaan tuloon saattaa mennä useita vuosia.

Opinnäytetyö on tehty Nordea Pankille. Heti edunvalvontavaltuutuslain tultua voimaan marraskuussa 2007 alkoivat iäkkäämmät asiakkaat kysellä pankkimme toimihenkilöiltä, miten valtuutus tehdään, miten se toimii ja mitä kaikkea sitä laadittaessa pitäisi ottaa huomioon. Valtavan alkukiinnostuksen jälkeen tilanne rauhoittui ja asiakkaat enää hyvin harvoin ottivat valtuutusasiaa esille. Nyt tilanne on viime vuosina muuttunut ja asiakkaat ovat yhä useammin ottaneet edustusmuodon puheeksi. Tämän takia haluan käydä edunvalvontavaltuutuksen ydinasiat tässä opinnäytetyössäni läpi. Työn tarkoitus on auttaa meitä pankkilaisia keskustelemaan asiakkaittemme kanssa asiantuntevasti kaikesta edustukseen liittyvistä asioista.

Teoriaosuudessa on käyty läpi edunvalvontavaltuutuksen perusasiat, joista säädetään paljolti edunvalvontavaltuutuslaissa (648/2007) sekä valtuutetun asemaa. Empiriaosuudessa on avattu maistraateille lähetetyn kyselyn vastauksia, joiden perusteella oli mahdollista tutkia tämän edustusmuodon suosiota reilun neljän vuoden aikana, jonka se on ollut voimassa. Vastaukset paljastivat myös ne tyypilliset ongelmat ja virheet, joita on esiintynyt, kun valtuutukselle on haettu Maistraatin hyväksymistä.

THE BASIC IDEAS AND POPULARITY OF THE CONTINUING POWER OF ATTORNEY AND THE DONEE'S POSITION

Koskinen, Leena
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
May 2012
Supervisor: Anttila, Seppo
Number of pages: 54
Appendices: 5

Keywords: continuing power of attorney, donor, donee, secondary donee, vice donee

The purpose of this thesis was to examine the basic ideas of the continuing power of attorney. The ideas that each person who seriously considers writing up a power of attorney or planning to become a donee should be aware of before signing the power of attorney. I believe the most important basic ideas from the donor's point of view are the contents of the power of attorney and the selecting of the donee. The law requires certain things that shall be determined in a power of attorney before the document can be considered as a continuing power of attorney. Hence, it is recommended to use professional help when writing up a power of attorney. Also, the donee should know about the position and the task as much as possible since it can take several years until the power of attorney will become valid.

The thesis was made for Nordea Bank. As the Act on Continuing Powers of Attorney became valid in November 2007, elderly clients immediately started to ask us many questions, such as how a continuing power of attorney is created, how it works, and what should be taken into account. After the enormous interest in the beginning, the situation calmed down and clients very seldom asked anything about the power of attorney. The situation has changed in recent years again, and clients have started to bring up the issue more and more often. That is why I want to go through the basic ideas of the continuing power of attorney in my thesis. The purpose of the thesis is to help us who work in the bank to have professional conversations concerning the power of attorney with our clients.

The theory part of the thesis includes the basic ideas of the continuing power of attorney which are mainly prescribed in the Act on Continuing Powers of Attorney (648/2007) and the donee's position. In the empirical part, I go through the answers to the questions I sent to the Register Offices. The answers revealed the popularity of the power of attorney during the four years it has been in force. The answers also revealed all the typical problems and mistakes that have occurred when asking the Register Office to confirm the power of attorney.

SISÄLLYS

JOHDANTO	7
1 EDUNVALVONTAVALTUUTUSLAIN SYNTY	8
1.1 Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen	9
1.2 Edunvalvonnan lisääntyminen	9
1.3 Väärinkäytösten estäminen	10
1.4 Kansainväliset vaikutteet	11
2 EDUNVALVONTAVALTUUTUKSEN SISÄLTÖ.....	11
2.1 Omaisuutta koskevat ja muut taloudelliset asiat	12
2.2 Henkilöä koskevat asiat	13
2.2.1 Hoitotahto ja edunvalvontavaltuutus	13
2.2.2 Hautaustestamentti ja edunvalvontavaltuutus	14
2.2.3 Asioiden hoito ennen valtuutuksen hyväksymistä	15
2.3 Korostetusti henkilökohtaiset asiat	15
3 VALTAKIRJAN TEKEMINEN	16
3.1 Muotovaatimukset	16
3.2 Valtakirjan sisältö	17
3.2.1 Valtakirjan vähimmäissisältö	17
3.2.2 Valtakirjan muu sisältö.....	18
3.3 Valtuutuksen antaminen	19
4 VALTUUTUKSEN VOIMAANTULO JA REKISTERÖINTI	20
4.1 Vahvistamisen edellytykset ja esteet	20
4.2 Vahvistamisen menettely	22
4.3 Valtuutuksen rekisteröinti	24
5 VALTUUTETUN ASEMA	25
5.1 Kelpoisuus, toimivalta ja esteellisyys	25
5.2 Valtuutetun yleiset velvollisuudet ja oikeudet	26
6 VALTUUTETUN TEHTÄVISTÄ.....	28
6.1 Edustaminen oikeustoimissa.....	28
6.2 Omaisuuden hoitaminen ja kirjanpitovelvollisuus	29
6.3 Henkilöä koskevien asioiden hoitaminen	30
6.3.1 Terveyden- ja sairaanhoitoon liittyvät asiat	30
6.3.2 Muita henkilöä koskevia asioita ja kirjanpitovelvollisuus	31
7 VALTUUTETUN TOIMINNAN VIRANOMAISVALVONTA.....	32
7.1 Omaisuusluettelon laatiminen.....	33
7.2 Tilivalvonta.....	33

7.3	Valtuutetun vahingonkorvausvelvollisuus	35
8	VALTUUTUKSEN LAKKAAMINEN	36
8.1	Valtuuttajan kuolema ja valtuutuksen peruuttaminen	36
8.2	Muut perusteet valtuutuksen lakkaamiselle	37
8.3	Seuraukset	38
9	EDUNVALVONTAVALTUUTUKSEN SUOSIO	38
9.1	Tavallisimmat hylkäyssyyt	41
9.2	Lääkärin lausunnot	42
9.3	Valtuutuksen sisältö	42
10	JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO	43
11	LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI	44
	LÄHTEET	46
	LIITTEET	

SYMBOLI- JA TERMILUETTELO

ASIAINHUOLTO: Toimiminen toisen henkilön puolesta ilman valtuutusta tai muuta toimeksiantoa, ilman lakiin perustuvaa edustajan asemaa tai ilman tuomioistuimen määräystä.

EDUNVALVONTAVALTUUTUS: Valtuutus, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan.

HAUTAUSTESTAMENTTI: Hautaustestamentti on Suomen Hautaustoimistojen Liitto ry:n kehittämä järjestelmä, jonka avulla testamentin tekijä voi määrätä omien hautajaistensa järjestämisestä. Hautaustestamentti allekirjoitetaan ja todistetaan kuten tavallinenkin testamentti. Sitä tehdään kaksi samansisältöistä kappaletta, toinen hautaustestamentin tekijälle, toinen hautaustoimistolle.

HOITOTAHTO: Hoitotahto on potilaan tahdon ilmaisu tulevasta hoidosta. Kirjallisessa muodossa eli hoitotestamenttina se on yleensä oikeudellisesti pätevä tapa ilmoittaa hoidettavan tahto.

HOLHOUSTOIMI, EDUNVALVOJA: Holhoustoimen avulla henkilö, joka ei itse pysty huolehtimaan taloudellisista asioistaan, voi saada tuekseen edunvalvojan, joka yhdessä hänen kanssaan tai hänen puolestaan huolehtii hänen asioistaan ja valvoo hänen etujaan.

MAISTRAATTI: Maistraatit ovat osa valtion paikallishallintoa. Maistraatit vastaavat muun muassa alueensa väestötietojärjestelmästä, holhousasioista, kauppa ja -yhdistysrekisteristä, vesikulkuneuvorekisteristä sekä valtakunnallisesta kuluttajaneuvonnasta.

JOHDANTO

Vanhenemista ei voi estää eikä sen mukanaan tuomia sairauksia ja muita ongelmia, jotka heikentävät kykyämme valvoa omaa etuamme ja ylipäättään hoitaa omia asioitamme. Jos asiat eivät tule muullakaan tavoin hoidetuksi, meille yleensä määrätään edunvalvoja. Edunvalvojan määrää maistraatti tai käräjäoikeus. Edunvalvottavan henkilön sukulainen tai muu läheinen toimii usein edunvalvojana. Jos se ei ole mahdollista, edunvalvojaksi määrätään yleinen edunvalvoja. Vuoden 2009 alusta lukien yleisen edunvalvonnan palveluita ovat järjestäneet valtion oikeusaputoimistot. (Oikeuslaitoksen www-sivut 2011.)

Perinteisen edunvalvonnan rinnalle luotiin marraskuussa 2007 uusi vaihtoehto. Tällöin astui voimaan laki edunvalvontavaltuutuksesta (EVVL 648/2007). Laki antaa meille kaikille järkevän keinon varautua etukäteen mahdolliseen oman toimintakykymme heikkenemiseen. Kun huomaamme vielä täydessä ymmärryksessä ollessamme pohtia ja päättää, miten asioitamme tulisi hoitaa, jos itse emme siihen enää pysty heikentyneen terveydentilamme tai muun lääketieteellisen ongelman vuoksi, helpottaa se valitsemamme valtuutetunkin toimintaa luottamustehtävässä.

Mielenkiintoni edunvalvontavaltuutusta kohtaan heräsi ensinnäkin omista henkilökohtaisista syistä. Lähiomaisen lievät muistihäiriöt ovat merkki siitä, että hänen olisi korkea aika päättää pätevästi siitä, kuka hänen asioitaan tulevaisuudessa hoitaa ja miten niitä hoidetaan, jos itse ei enää pysty niistä päättämään. Myös pankkityössä vastaan tulleet iäkkäiden asiakkaiden virheelliset käsitykset edunvalvontavaltuutuksesta innostivat tutkimaan asiaa perusteellisemmin. Tässä työssäni haluan selvittää edunvalvontavaltuutuksen pääpiirteet eli mikä valtuutus on, miten se pätevästi tehdään ja miten se toimii, sekä tutkia, minkä laatuista tehtäviä päämies voi valtuutuksellaan valtuutetun hoidettaviksi antaa ja toisaalta mistä asioista on syytä tehdä oma erillinen sopimus. Työn tarkoitus on antaa valtuutetulle selkeä käsitys siitä, mihin hän sitoutuu, kun lähiomainen tai muu henkilö pyytää häntä edunvalvontavaltuutuksen perusteella hoitamaan taloudellisia ja muitakin asioitaan tulevaisuudessa.

Tutkin työssäni myös edunvalvontavaltuutuksen saamaa suosiota. Sen selvittämiseksi lähetin maistraateille kyselykirjeen, jonka avulla halusin saada selville, kuinka paljon edunvalvontavaltuutuksiin liittyviä hakemuksia maistraatteihin on jo ehtinyt tulla ja onko niiden hyväksymisissä ollut ongelmia. Lisäksi pyrin kartoittamaan, minkälaisia toiveita päämiehet ovat esittäneet valtuutuksissaan taloudellisten asioiden hoitamisen lisäksi. Näin pyrin saamaan vastauksen siihen, onko valtuutuksissa toteutettu lain alkuperäinen ajatus henkilön omaan tahdonilmaisuun perustuvasta edustuksesta.

1 EDUNVALVONTAVALTUUTUSLAIN SYNTY

Oikeusministeriö asetti marraskuussa 2003 holhouslainsäädännön tarkistamistyöryhmän, jonka tehtävänä oli valmistella tarkistuksia vuonna 1999 voimaan astuneeseen holhoustoimesta annettuun lakiin (HolTL 442/1999). Työryhmän haluttiin myös laativan säännösehdotus, miten vielä toimintakykyinen henkilö voisi varautua mahdolliseen tulevaan toimintakyvyttömyyteensä erityisvaltuutuksella, joka olisi perinteiselle edunvalvonnalle kevyempi ja joustavampi vaihtoehto. Oikeusministeriölle vuonna 2004 luovutettu työryhmän mietintö sisälsi ehdotuksen toimintakyvyttömyyden varalta annettavaa valtuutusta koskevaksi laiksi. Jo tässä vaiheessa valtuutus oli saanut nimekseen edunvalvontavaltuutus. Mietintö muokattiin hallituksen esitykseksi ja annettiin eduskunnan käsittelyyn vuonna 2006, joka 6.2.2007 hyväksyi lain lakivaliokunnan ehdotuksen mukaisesti. Tasavallan presidentti vahvisti lain tulemaan voimaan 1.11.2007, joten sen synnyttämiseen meni aikaa neljä vuotta.(Antila 2007, 2-3.)

Edunvalvontavaltuutuslain yksi tärkeimmistä tavoitteista on korostaa henkilön itsemääräämisoikeutta omista asioistaan silloin, kun hän ei siihen itse enää toimintakyvyn menettämisen vuoksi kykene. Lailla halutaan myös vähentää yhteiskunnan voimavarojen käyttöä holhoustoimilain edellyttämän edunvalvonnan järjestämiseen ja valvomiseen sekä suojata toimintakyvyttömiä henkilöitä väärinkäytöksiltä. Laki perustuu osin Euroopan neuvoston antamaan suositukseen, joka koskee toimintarajoitteisten aikuisten oikeudellista suojelua.(Antila 2007, 3-4.)

1.1 Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen

Itsemääräämisoikeus on yksi ihmisen tärkeimpiä oikeuksia. Holhousoikeuden pääperiaatteena onkin päämiehen ihmisarvon ja perusoikeuksien kunnioittaminen, joka tarkoittaa muun muassa sitä, että itsemääräämisoikeus on säilytettävä mahdollisimman laajana ja että holhousoikeudellisiin toimenpiteisiin ryhdyttäisiin vasta silloin kun se henkilön suojaamiseksi on välttämätöntä. Tällöinkin päämiehen oman tahdon ja mielipiteen kunnioittaminen on tärkeää. Edunvalvontavaltuutuslaki vahvistaa henkilön itsemääräämisoikeutta mahdollistamalla sen, että valtuuttaja saa itse valita itselleen valtuutetun ja määritellä jo ennakoon ne asiat, jotka kuuluvat valtuutuksen piiriin. Valtuuttaja voi myös määrätä, kuinka aktiivisesti maistraatin on valvottava valtuutetun toimia. (Antila 2007, 5.)

1.2 Edunvalvonnan lisääntyminen

Suomessa väestön ikääntyminen on nopeaa. Maassamme oli vuoden 2011 lopussa 65 täyttäneitä ihmisiä 979 640, joista yli 85-vuotiaita oli 119 103 (Tilastokeskuksen www-sivut 2012; Taulukko 1). Edunvalvonnassa olevien henkilöiden määrä on niin ikään nousussa: vuonna 1996 edunvalvonnassa oli noin 37 000 henkilöä. Vastaavat luvut vuonna 2000 oli noin 44 000, vuonna 2002 noin 52 000, vuonna 2004 noin 56 000 ja vuonna 2006 noin 61 000 henkilöä (Maistraatin www-sivut 2012).

Taulukko 1. Väestön ikäjakauma 2011 (Tilastokeskus)

IKÄ	MIEHET	NAISET	YHTEENSÄ
65 - 69	142 014	154 642	296 656
70 - 74	108 607	130 644	239 251
75 - 79	75 920	104 590	180 510
80 - 84	52 881	91 239	144 120
85 - 89	24 345	58 153	82 498
90 -	7 907	28 698	36 605

Edunvalvonnan tarpeen kasvuun ovat vaikuttaneet iän mukanaan tuoma toimintakyvyn heikkeneminen ja sairauksien aiheuttama kykenemättömyys hoitaa itsenäisesti

asioitaan sekä perherakenteen muutokset. Vanhenevan väestön varallisuus on myös lisääntynyt ja omaisuuden hoitaminen terveyden heiketessä edellyttää usein edunvalvojan määräämistä. Edunvalvonnan määräämisen edellytyksenä onkin, ettei henkilö pysty itse huolehtimaan asioistaan ja että hänen asiansa vaativat hoitoa, eivätkä ne tule asianmukaisesti hoidetuksi muuten. Usein asiat saadaan kuitenkin hoidettua asiallisesti ilman edunvalvontaakin.(Maistraatin www-sivut 2012.)

Yleisen edunvalvonnan piiriin tulevien henkilöiden määrän kasvu luonnollisesti lisää yhteiskunnan resurssien tarvetta niin maistraateissa kuin käräjäoikeuksissa. Edunvalvontavaltuutuksen avulla asioidensa hoidon järjestäneet henkilöt eivät yleensä tule edunvalvonnan piiriin ja tätä kautta yhteiskunnan varoja pystytään säästämään. Laki on vielä nuori, joten sen edunvalvontaa hillitsevä vaikutus nähtäneen vasta myöhemmin.(Antila 2007, 6.)

1.3 Väärinkäytösten estäminen

Edunvalvontavaltuutussopimuksen tekeminen edellyttää valtuuttajalta syvää luottamusta sitä henkilöä kohtaan, jonka hän valtuutetuksi haluaa. Usein kysymyksessä onkin valtuuttajan lähiomainen tai muu luotettava henkilö. Se on usein parempi vaihtoehto, kuin oikeustoimilain mukainen valtuutus, jossa valtuutetun toimintaan ei yleensä kohdistu minkäänlaista valvontaa, jolloin väärinkäytösten riski on suuri (Oikeustoimilaki 228/1929, 2. luku).

Asioiden joustavan hoitamisen ja toisaalta myös toimintakyvyttömän henkilön suojaamisen varmistamiseksi on edunvalvontavaltuutuslakia laadittaessa otettu käyttöön suojakeinoja: valtakirjalle on säädetty tiukat muotovaatimukset, valtuutuksen voimaantulo edellyttää aina maistraatin kontrollia ja hyväksyntää. Lisäksi maistraatti valvoo valtuutetun toimintaa.(Antila 2007, 7.)

1.4 Kansainväliset vaikutteet

Edunvalvontavaltuutuslain syntyyn vaikuttivat aikanaan myös kansainväliset tekijät. Lain esitöissä viitataan Euroopan neuvoston suositukseen (No R (99) 4) toimintarojoitteisten aikuisten oikeudellista suojelua koskeviksi periaatteiksi. *”Toisen periaatteen seitsemännen kohdan mukaan jäsenvaltioiden hallitusten olisi harkittava tarvetta mahdollistaa ja säännellä sellaisia oikeudellisia järjestelyjä, joiden avulla vielä toimintakykyinen henkilö voi varautua tulevaan toimintakyvyttömyyteensä. Suositukseen liittyvän selitysmuistion mukaan suosituksessa mainitut oikeudelliset järjestelyt voivat tarkoittaa esimerkiksi toimintakyvyttömyyden varalta annettavaa valtuutusta.”* (HE 52/2006 vp, 5.)

2 EDUNVALVONTAVALTUUTUKSEN SISÄLTÖ

Edunvalvontavaltuutuslain mukaan *”lakia sovelletaan valtuutukseen, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan”* (EVVL 648/2007, 1 §). Tällainen voimaantuloehto pitää käydä ilmi valtuutuksesta. Jos valtuuttajan tarkoitus on saattaa valtakirja heti voimaan, tulee siihen silloin soveltaa oikeustoimilain 2. luvun säännöksiä. Perusteena valtuutuksen voimaansaattamiselle on tyypillisesti esimerkiksi valtuuttajan dementoituminen siinä määrin, ettei hän kykene enää hoitamaan omia asioitaan. Syy täytyy olla siis lääketieteellinen. Valtuutusta ei voi siten antaa esimerkiksi siksi aikaa, kun valtuuttaja oleskelee pitkään ulkomailla. Tähänkin tarkoitukseen soveltuu oikeustoimilain 2. luvussa mainittu valtuutus. (Antila 2007, 9.)

Valtuuttaja voi oikeuttaa valtuutetun edustamaan itseään niin omaisuutta ja taloutta koskevissa asioissa kuin hänen niissä henkilöä koskevissa asioissa, joiden merkitystä hän ei kykene ymmärtämään sillä hetkellä, kun valtuutusta olisi tarve käyttää (EVVL 648/2007, 2 §). Niin valtuuttajan kuin valtuutetun tulee olla luonnollinen henkilö (EVVL 648/2007, 1 ja 2 §). Tosin lain lakivaliokuntakäsittelyvaiheessa otettiin esille

sekin mahdollisuus, että tulevaisuudessa valtuutetuksi voitaisiin hyväksyä myös sellaiset oikeushenkilöt, jotka jo nyt ovat erityisen valvontajärjestelmän piirissä ja jotka nauttivat tällä tavoin jo valmiiksi julkista luotettavuutta, kuten asianajotoimistot ja luottolaitokset (LaVM 29/2006 vp, 3).

Valtuutus pitää olla laadittu lain voimaantulon jälkeen eli aikaisintaan 1.11.2007 (EVVL 648/2007, 50 §). Tekohetkenä pidetään ajankohtaa, jolloin valtuuttaja on todistajien läsnä ollessa allekirjoittanut valtuutuksen tai tunnustanut siinä olevan allekirjoituksensa (EVVL 648/2007, 6 §). Aiemmin allekirjoitetut samanhenkiseen valtuutukseen tähtäävät valtakirjat on joko tehtävä uudelleen tai mikäli ne sisällön osalta täyttävät edunvalvontavaltuutuslain muotomääräykset, valtuuttajan on tunnustettava asiakirja uudelleen kahden todistajan läsnä ollessa. (Antila 2007, 10.)

Vaikka edunvalvontavaltuuksissa annettavat määräykset voidaan melko vapaasti laatia, ei niissä voida pätevästi määrätä sellaisista asioista, jotka eivät esimerkiksi lain mukaankaan ole mahdollisia. Siispä ei voida pätevästi määrätä, että esimerkiksi valtuutus tulisi voimaan ilman maistraatin vahvistamista tai että maistraatin ei tulisi ollenkaan valvoa valtuutetun toimia. (Antila 2007, 11.)

Valtuutetun on hyvä tietää, ettei oikeustoimilain mukainen valtuutus automaattisesti kumoudu, vaikka valtuuttaja myöhemmin laatisi edunvalvontavaltuutuksen. Valtuuttaja on voinut esimerkiksi antaa ennen edunvalvontavaltuutuksen voimaan tuloa jollekin muulle henkilölle käyttöoikeuden pankkitiliinsä. Edunvalvontavaltuutetulla on toki oikeus peruuttaa aiempi valtuutus, jos hän on kelpoinen hoitamaan samoja asioita kuin oikeustoimilain mukaisessa valtuutuksessa on määrätty. (Anttila 2007, 23.)

2.1 Omaisuutta koskevat ja muut taloudelliset asiat

Valtuutus, jossa valtuutettu on oikeutettu hoitamaan valtuuttajan taloudellisia asioita antaa valtuutetulle oikeuden edustaa häntä oikeustoimissa ja käyttää puhevaltaa tuomioistuimissa ja muissa viranomaisissa, jollei valtakirjasta muuta johdu. Valtuuttaja voi tällöin edustaa valtuuttajaa muun muassa yhtiökokouksissa, joiden osakas val-

tuuttaja on ja vastaanottaa tiedoksiantoja valtuutuksen piiriin kuuluvissa asioissa. Valtuuttajan omaisuuteen liittyen valtuutetulla on oikeus muun muassa käyttää valtuutetun pankkitiliä, tehdä ja irtisanoa vuokrasopimuksia valtuutetun puolesta ja myydä valtuuttajan puolesta tämän omaisuutta. (Antila 2007, 16.)

Lain esitöissä on korostettu taloudellisten asioiden piirin laajuutta ja niinpä valtuutetulla on oikeus toimia myös sellaisissa asioissa, joilla on huomattava merkitys valtuuttajan talouden kannalta, kuten esimerkiksi sosiaaliturvaan kuuluvien etuuksien hakeminen valtuuttajalle (HE 52/2006 vp, 17).

Valtuuttajan ollessa ammatin- tai elinkeinonharjoittaja käsittää taloudellisten asioiden hoito yksityistalouden lisäksi myös yritystoimintaan liittyvät taloudelliset asiat, jollei niitä ole erikseen valtakirjassa pois suljettu. (Antila 2007, 17.)

2.2 Henkilöä koskevat asiat

Edunvalvontavaltuutus voi kattaa valtuuttajan taloudelliset asiat ja henkilöön liittyvät asiat tai vain jommankumman. Henkilöä koskevissa asioissa edustamisvalta on aina toissijaista. Lain mukaan valtuutettu voidaan oikeuttaa edustamaan valtuuttajaa sellaisissa henkilöä koskevissa asioissa, joiden merkitystä valtuuttaja ei kykene ymmärtämään juuri silloin, kun valtuutusta olisi tarve käyttää. Mikäli valtuuttaja kyseisellä hetkellä ymmärtää asian merkityksen, tekee hän itse päätöksen (EVVL 648/2007, 2 §). Valtuuttajaa on siis aina kuultava, ennen kuin henkilöön liittyvissä asioissa tehdään päätöksiä. Valtuuttajan kelpoisuus voi vaihdella suuresti. Hän saattaa kyetä tekemään itse päätöksiä yksinkertaisissa asioissa, mutta samaan aikaan ei välttämättä ymmärrä monimutkaisten asioiden merkitystä. (Antila 2007, 18.)

2.2.1 Hoitotahto ja edunvalvontavaltuutus

Henkilöä koskevien asioiden hoitamiseen valtuutettua henkilöä pidetään potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa tarkoitettuna laillisena edustajana (PotilasL 785/1992, 6 §). Edunvalvontavaltuutetun on otettava huomioon valtuuttajan mahdollisesti antama hoitotahto antaessaan hoitosuostumuksen tämän puolesta. Hoitotahto

on henkilön antama tahdonilmaus hänen tulevasta hoidostaan sellaisessa tilanteessa, kun hän ei itse pysty osallistumaan hoitoratkaisuihin vakavan sairauden tai muun syyn vuoksi. Hoitotahto kannattaa tehdä kirjallisesti (Liite 3), jolloin se voidaan tallentaa sairauskertomuksen liitteeksi ja se on aina potilaan hallussa. Terveystenhuollossa annetuista hoitotahdoista menee tieto Kelan hallinnoimaan kansalliseen terveydenhuollon sairaskertomusarkistoon, joten mahdollinen hoitotahto on sieltäkin tarkistettavissa. (Terveyskirjaston www-sivut 2012.)

2.2.2 Hautaustestamentti ja edunvalvontavaltuutus

Omaan kuolemaan ja hautaamiseen liittyvät ohjeet ja määräykset on niin ikään järkevämpää toteuttaa edunvalvontavaltuutuksen sijaan ns. hautaustestamentilla (Liite 4), joka on Suomen Hautaustoimistojen Liitto ry:n kehittämä järjestelmä, jolla voidaan etukäteen sopia halutunlaisista hautausjärjestelyistä. Hautaustestamenttiin liittyvällä hautaussuunnitelmalla yksilöidään ne järjestelyt, jotka valtuuttaja haluaa sisällyttää hautajaisiinsa. Hautaukseen voi varautua jopa tekemällä hautaustoimiston kanssa ennakkotilaussopimuksen, johon varataan hautaukseen tarvittavat varatkin jo valmiiksi. Valtuuttajan tulee luovuttaa hautaustestamentti ja ennakkotilaussopimus henkilölle, jonka haluaa huolehtivan aikanaan hautajaisiin liittyvistä asioista. Valtuutettu voisi hyvin olla tällainen henkilö ja nämä ennakkojärjestelyt helpottavat suuresti hänen toimintaansa. (Hautauspalvelu Aaltonen Oy:n www-sivut 2012.)

Hautaamiseen liittyviä määräyksiä annettaessa on hyvä kääntyä hautaustoimistojen puoleen senkin vuoksi, että Suomessa ruumiin hautaamisesta ja tuhkaamisesta säädetään hautaustoimilalla (457/2003), joka muun muassa määrää siitä millä perustein tuhka saadaan luovuttaa krematoriosta, minne tuhka voidaan ripotella ja missä ajassa tuhka on haudattava tai sijoitettava. Näin edunvalvontavaltuutuksessakaan ei voida näitä säännöksiä ohittaa. (Hautaustoimilaki 457/2003, 7 luku.)

2.2.3 Asioiden hoito ennen valtuutuksen hyväksymistä

Joskus saattaa tulla tilanteita, että on toimittava toisen puolesta, vaikkei mitään valtuutusta tai muuta toimeksiantoa olisikaan. Tällaisen luvallisen asiainhuollon edellytyksenä on, että kyseinen henkilö on estynyt itse hoitamasta asioitaan ja toimenpide on välttämätön, pelastava tai säilyttävä. Toimijan täytyy myös olettaa, että toimintakyvytön henkilö, jonka puolesta toimitaan, hyväksyisi toiminnan. Toimintakyvyn menetys saattaa olla myös peruste edunvalvontavaltuutuksen voimaan saattamiselle. Tämä asiainhuolto perustuu kauppakaaren määräyksiin. (Kauppakaari 3/1734, 18:10 §.)

2.3 Korostetusti henkilökohtaiset asiat

Laki edunvalvontavaltuutuksesta rajaa tietyt yksilön henkilökohtaista asemaa koskevat asiat valtuutetun kelpoisuuden ulkopuolelle, koska päätösvallan antamisen katsottiin loukkaavan ihmisarvoa. Näitä korostetusti henkilökohtaisia oikeustoimia ovat muun muassa (EVVL 648/2007, 2 §)

- testamentin tekeminen ja peruuttaminen
- suostumuksen antaminen avioliittoon
- suostumuksen antaminen lapseksi ottamiseen
- isyyden tunnustaminen
- isyyden tunnustamisen hyväksyminen lapsen puolesta
- henkivakuutuksen edunsaajamääräyksen muuttaminen
- avioehtosopimuksen tekeminen

Koska korostetusti henkilökohtaisia oikeustoimia koskeva säännös on pakottava, ei esimerkiksi valtuutukseen otettu määräys testamentin tekemisestä valtuuttajan puolesta ole pätevä. Myös määräyksen nojalla tehty oikeustoimi on siten mitätön. (Antila 2007, 19.)

3 VALTAKIRJAN TEKEMINEN

Edunvalvontavaltakirjan voi tehdä 18 vuotta täyttänyt oikeustoimikelpoinen henkilö eli henkilö, joka kykenee ymmärtämään valtakirjan merkityksen (EVVL 648/2007, 5 §). Tyypillinen syy valtuutushakemuksen vahvistamiselle on valtuuttajan dementoituminen. Tosin dementian alku vaiheessa valtuuttaja saattaa olla vielä siinä määrin oikeudellisesti toimintakykyinen, että valtakirjan laatiminenkin onnistuu, ellei siihen sisälly monimutkaisia määräyksiä. Dementian edetessä lähestyy vääjäämättä se ajankohta, jolloin valtuutuksen voimaan saattamista on alettava harkita. (Antila 2007, 34.)

3.1 Muotovaatimukset

Edunvalvontavaltuutuksen muotovaatimukset vastaavat hyvin paljon testamentin muotovaatimuksia, joten niiden säännöksiä tulkittaessa voidaan ottaa huomioon testamentin muotovaatimuksia koskeva oikeuskäytäntö, josta säädetään perintökaareissa. Yhteisiä piirteitä ovat muun muassa sopimuksen kirjallinen muoto, yhtä aikaa läsnä olevat esteettömät todistajat sekä se, että todistajat tietävät, mistä asiapaperista on kyse. Muotovaatimuksilla on pyritty takaamaan se, että valtuuttaja harkitsee huolellisesti, kenelle valtuutuksen antaa ja minkälaisen sisällön valtakirjaan haluaa. (Perintökaari 40/1965, 10 luku; Antila 2007, 35.)

Muotovaatimukseen kuuluvalla todistamisvaatimuksella halutaan puolestaan taata se, että jälkepäin on mahdollista todistaa valtakirjan aitous ja se, että tahdonilmaisun on antanut juuri kyseinen henkilö ja että valtuutuksen antamisen tekohetkellä hän on ymmärtänyt valtakirjan merkityksen (Antila 2007, 35).

Edunvalvontavaltakirja on tehtävä kirjallisesti ja valtuuttajan on allekirjoitettava se tai tunnustettava siinä oleva allekirjoituksensa kahden todistajan samanaikaisesti läsnä ollessa (EVVL 648/2007, 6 §). Valtakirjan tekeminen on siten korostetusti henkilökohtainen oikeustoimi, joten valtuutettu ei voi edustaa valtuuttajaa sen tekemisessä. Jos valtuuttaja ei kykene allekirjoittamaan valtakirjaa esimerkiksi halvaantumisen takia, voi toinen henkilö valtuuttajan pyynnöstä merkitä hänen allekirjoituksensa valtakirjaan samaan tapaan kuin testamenttia laadittaessa, jonka jälkeen todistajien läsnä

ollessa valtuuttaja tunnustaa sen allekirjoitukseensa (Perintökaari 40/1965, 10:3.1 §.) Valtakirjaa ei ole välttämättä päivättävä, mutta päiväyksestä voi olla hyötyä mahdollista myöhempää todistelua ajatellen.

Todistajien tulee olla 18 vuotta täyttäneitä ja ymmärtää todistamisen merkitys. Todistajien tulee olla läsnä samaan aikaan, kun valtuuttaja allekirjoittaa valtakirjan tai tunnustaa valtakirjassa olevan allekirjoituksensa. Lisäksi todistajien tulee tietää, että kysymyksessä on edunvalvontavaltakirja. Sen sisältöä ei todistajille tarvitse ilmaista.

Valtakirjan todistajina eivät lain mukaan saa olla valtuuttajan puoliso, valtuuttajan tai hänen puolisonsa lapsi, lapsenlapsi, sisarus, vanhempi ja isovanhempi sekä tällaisen henkilön puoliso, valtuutettu ja hänen puolisonsa sekä valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsi, lapsenlapsi, sisarus, vanhempi ja isovanhempi sekä tällaisen henkilön puoliso. Puolisoilla tarkoitetaan aviopuolisoita ja yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa tai muussa parisuhteessa eläviä. Sukulaisiin rinnastetaan vastaavat puolisukulaiset. (EVVL 648/2007, 8 §).

3.2 Valtakirjan sisältö

3.2.1 Valtakirjan vähimmäisisältö

Jotta valtakirjaa voidaan pätevästi pitää edunvalvontavaltakirjana, on siinä oltava lain 6 §:n edellyttämät asiat, joita ovat valtuuttamistarkoitus, valtuutetun kelpoisuus, valtuuttajan ja valtuutetun henkilöllisyys sekä voimaantuloehto. Valtuuttamistarkoituksen tulee käydä ilmi joko valtakirjan otsikosta tai valtakirjan sisällöstä.

Valtuutetun kelpoisuus voidaan määritellä yleisluontoisesti tai yksilöidysti tai käyttäen molempia vaihtoehtoja, esimerkiksi niin, että valtuutetun kelpoisuus kattaa valtuuttajan taloudelliset asiat lukuun ottamatta tiettyjä, erikseen yksilöityjä asioita, joita määräys ei koske (EVVL 648/2007, 6.2 §). Laki ei velvoita ilmoittamaan valtuutuksessa valtuuttajan ja valtuutetun nimien lisäksi heistä mitään muuta yksilöivää tietoa,

mutta selkeyden vuoksi esimerkiksi syntymäaika on hyvä merkitä, koska samannimiisiä henkilöitä saattaa olla olemassa muitakin.

Jo lain lähtökohtana on, että sitä ”sovelletaan valtuutukseen, jonka valtuuttaja on määrännyt tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan” (EVVL 648/2007, 1 §). Tämä lause tai muu samansisältöinen määräys täytyy löytyä valtakirjasta, että sitä voidaan pitää edunvalvontavaltuutuksena (EVVL 648/2007, 6.4 §).

3.2.2 Valtakirjan muu sisältö

Pakottavuussäännösten lisäksi edunvalvontavaltuutukseen on mahdollista ottaa monenlaisia määräyksiä ja ehtoja. Suositeltavaa on esimerkiksi, että varsinaisen valtuutetun lisäksi valtakirjassa nimetään myös varavaltuutettu varsinaisen valtuutetun ollessa väliaikaisesti estyneenä hoitamaan valtuuttajan asioita. Myös toissijainen valtuutettu on järkevää nimetä siltä varalta, että varsinainen valtuutettu ei ota tehtävää vastaan tai hän on tullut kykenemättömäksi hoitamaan tehtäviä silloin, kun valtuutus pitäisi saattaa voimaan. (Antila 2007, 42.)

Koska laki ei pääsääntöisesti salli valtuutetun lahjoittaa valtuuttajan omaisuutta (EVVL 648/2007, 18 §), on valtuuttajan toivomat lahjoitukset yksilöitävä tarkasti valtakirjassa niin, että siitä käy ilmi kenelle lahjoitetaan, mitä lahjoitetaan ja milloin lahjoitetaan. Valtuuttajalla on oikeus määrätä, sovelletaanko valtuutetun oikeustoi-
miin holhoustoimilain lupasäännöksiä. Jos valtuutuksessa ei ole mainintaa tästä, saa valtuutettu toimia pääsääntöisesti vapaasti ilman lupasääntelyä. (Antila 2007, 42.)

Edunvalvontavaltuutetulla on lain mukaan tilinpitovelvollisuus, jos hän edustaa päämiestään taloudellisissa asioissa. Myös muista henkilöön liittyvistä toimenpiteistä on pidettävä kirjaa. (EVVL 648/2007, 32 §) Valtuutuksessa voidaan lisäksi määrätä, että valtuutetun tulee määrääjoin antaa maistraatille tili (EVVL 648/2007, 33 §).

Kiinteistöjä koskevissa oikeustoimissa maakaarilaki säättää valtakirjoille erityiset muoto- ja yksilöintivaatimukset. Niissä todetaan muun muassa, että valtuutus kiinteistön myyntiin, vaihtoon tai lahjoitukseen on tehtävä kirjallisesti ja myyjän allekirjoittamasta valtakirjasta on käytävä ilmi asiamies ja myytävä kohde. Myös kiinnityksen hakemiseen ja panttioikeuden perustamiseen on maakaareissa valtakirjoille säädetty omat vaatimukset. (Maakaarilaki 540/1995, 2 § ja 4 §.) Koska edunvalvontavaltakirjassa ei aina ole mahdollista ennakoida valtuuttajan kiinteistöihin kohdistuvia oikeustoimia, on edunvalvontavaltuutuslaissa otettu tätä asiaa koskeva erityissäädos, jonka mukaan maakaaren yksilöintisäädöksiä ei sovelleta edunvalvontavaltuutukseen, jos valtuutettu on valtuutuksen nojalla oikeutettu myymään tai muuten luovuttamaan kiinteistöjä, hakemaan kiinnityksiä tai perustamaan panttioikeuksia kiinteistöihin (EVVL 648/2007, 20 §).

Valtakirjassa voidaan määrätä valtuutetun saamasta palkkiosta ja kulujen korvaamisesta. Jos tästä ei ole valtakirjassa mainintaa, on valtuutetulla kuitenkin lain mukaan oikeus saada valtuuttajan varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan sekä tehtävänsä laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullinen palkkio. (EVVL 648/2007, 22 §.)

3.3 Valtuutuksen antaminen

Pelkkä valtakirjan laatiminen ei riitä edunvalvontavaltuutuksen syntyyn, vaan se täytyy lain mukaan antaa myös valtuutetulle tiedoksi. Tämä tahdonilmaisun välittäminen valtuutetulle voi tapahtua joko niin, että valtuuttaja luovuttaa alkuperäisen valtakirjan valtuutetulle taikka hän suullisesti tai muulla tavalla ilmoittaa valtuutuksesta valtuutetulle. Myös varavaltuutetulle ja toissijaiselle valtuutetulle tulee valtuutuksesta ilmoittaa. (EVVL 648/2007, 9 §.) Vaikka valtuutettu ei saa edustaa valtuuttajaa valtakirjan tekemisessä, käytännössä on kuitenkin varmaan järkevää keskustella hänenkin kanssa valtakirjan sisällöstä ja siitä onko valtuutetuksi pyydetty ylipäänsä halukas toimimaan aikanaan edunvalvontavaltuutettuna.

4 VALTUUTUKSEN VOIMAANTULO JA REKISTERÖINTI

Edunvalvontavaltuutus poikkeaa oikeustoimilain mukaisesta valtuutuksesta muun muassa siinä suhteessa, että se astuu voimaan vasta maistraatin vahvistuksella (EVVL 648/2007, 10 §). Toisaalta valtuutetun kelpoisuus alkaa heti maistraatin päätöksen jälkeen, eikä se vaadi siis lainvoimaisuutta (EVVL 648/2007, 42 §). Tämä pätee myös varavaltuutettuun ja toissijaiseen valtuutettuun eli valtuutuksen siirtyminen edellyttää aina maistraatin päätöstä. Valtuuttajakaan ei voi valtuutuksessaan muuta pätevästi määrätä. Näin valtuuttajan toimintakyvyttömyyden arviointi ei jää pelkästään valtuutetun harkittavaksi ja maistraatilla on alusta alkaen tieto siitä, mitä valtuutus pitää sisällään. Valtuutuksen rekisteröinti turvaa sen, että myös ulkopuolisilla henkilöillä on tarpeen tullen mahdollisuus saada tieto, kenellä on oikeus edustaa toimintakyvyttöä henkilöä eri asioissa. (Antila 2007, 56.)

Kiireellisissä asioissa valtuutetulla on oikeus toimia heti, kun hakemus on tullut vireille maistraattiin. Toiminnan edellytys on, että se tehdään valtuuttajaa uhkaavan vaaran torjumiseksi. Vireille tulo määräytyy EVVL 41.2 §:n nojalla hallintolain (434/2003) mukaan niin, että hakemus tulee vireille, kun asian vireille panemiseksi tarkoitettu asiakirja on saapunut toimivaltaiseen virastoon, eli tässä tapauksessa maistraattiin, tai kun asia sille suullisen vireillepanon yhteydessä esitetty ja käsittelyn aloittamiseksi tarvittavat tiedot on kirjattu. (Antila 2007, 57.)

Valtuutetulla on luonnollisesti salassapitosäännösten estämättä oikeus saada tarpeelliset tiedot valtuuttajan terveydentilasta pystyäkseen selvittämään, onko valtuuttaja tullut lain mukaisesti kykenemättömäksi hoitamaan niitä asioita, joita valtuutus koskee (EVVL 648/2007, 45 §). Hänellä on myös oikeus hankkia edunvalvontavaltuutushakemuksen liitteeksi tarvittava lääkärinlausunto edellä mainituin perustein.

4.1 Vahvistamisen edellytykset ja esteet

Vahvistaminen edellyttää, että valtuutuksesta on selkeästi luettavissa valtuuttajan määräämä voimaantuloehto, jonka mukaan valtuutus astuu voimaan, siinä tapauksessa, että hän tulee sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen tervey-

dentilan tai muun vastaavan syyn takia kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan (EVVL 648/2007, 1 §). Valtakirja tulee olla tehty 1.11.2007 tai sen jälkeen ja valtuuttajan on täytynyt olla tekohetkellä vähintään 18-vuotias. Valtuuttajan on täytynyt ymmärtää valtuutuksen merkitys, joka vahvistuu todistuslausumaan suositeltavaksi sisällytetyllä maininnalla, jonka perusteella todistajat ovat voineet asian todeta (EVVL 648/2007, 7 §). Maistraatilla ei ole velvollisuutta tutkia valtuuttajan oikeustoimikelpoisuutta valtuutuksen tekohetkellä, jollei sille ole esitetty väitettä valtuuttajan oikeustoimikelvottomuudesta. (Antila 2007, 59.)

Maistraatti tarkistaa viranpuolesta, että valtuutus täyttää laissa säädetyt muotovaatimukset ja että siitä käy ilmi lain vaatima vähimmäissisältö. Todistajien tulee olla esteettömiä. Maistraatin ei tarvitse asiaa tarkistaa, ellei joku ole tehnyt asiasta väitettä tai esteettömyys on muuten ilmeistä. (Antila 2007, 60.)

Maistraatti tarkistaa aina valtuuttajan toimintakyvyttömyyden, jonka perusteena yleisimmin on lääkärinlausunto. Myös valtuuttajan oma näkemys voidaan ottaa huomioon esimerkiksi silloin, jos lääkärinlausunnosta ilmenee, että valtuuttajalla olisi vielä toimintakykyä jäljellä, mutta hän on itse sitä mieltä, että valtuutus pitäisi vahvistaa heti. Jos valtuuttaja on päinvastaista mieltä, eikä siis halua valtuutuksen vahvistamista, on maistraatin tutkittava toimintakyvyttömyyden edellytyksiä tarkemmin. (Antila 2007, 62.)

Valtuutetun valinnassa kunnioitetaan valtuuttajan itsemääräämisoikeutta mahdollisimman pitkälle. Jos kuitenkin on syytä epäillä, että valtuutettu on kykenemätön tai sopimaton hoitamaan tehtäviä, valtuutus voidaan jättää vahvistamatta (EVVL 648/2007, 24 §). Jos valtuutetulla itsellä on edunvalvoja, häntä voidaan pitää kykenemättömänä tehtävään. Jos hänet on tuomittu rangaistukseen kavalluksesta tai luottamusasian väärinkäytöstä, häntä voidaan pitää sopimattomana tehtävään. Maistraatti voi pyytää valtuutettua tarvittaessa esittämään häntä koskevan rikosrekisteriotteen (Hallituksen esitys 52/2006 vp, 34). Valtuutetun lukuisat maksuhäiriöt tai erittäin korkea ikä voivat myös olla este valtuutetun tehtävään. Toissijaisen ja varavaltuutetun kykenevyyttä ja sopivuutta tehtävään tutkitaan vasta heidän hakiessa valtuutuksen vahvistamista itseensä nähden samoin perustein kuin varsinaisen valtuutetun osalta (Antila 2007, 70).

Maistraatin on tutkittava ennen valtuutuksen vahvistamista, ettei valtuuttajalle on aiemmin määrätty edunvalvojaa. Valtuuttajan itsemääräämisoikeus huomioon ottaen, edunvalvojan tehtävä voidaan lakkauttaa holhoustoimilain mukaisesti (Holhoustoimilaki 442/1999, 17 §) ja sen jälkeen, kun edunvalvonnan lakkaaminen on saanut lainvoiman, vahvistaa edunvalvontavaltuutus. Mikäli edunvalvojan ja valtuutetun tehtävät ovat vain osittain päällekkäisiä, voidaan itsemääräämisoikeutta kunnioittaen edunvalvojan tehtäviä rajata siltä osin kuin ne ovat samat valtuutetun tehtävien kanssa. Jos edunvalvoja määrätään valtuutuksen jälkeen, valtuutus lakkaa olemasta voimassa siltä osalta kuin edunvalvojan tehtäviin kuuluu huolehtia niistä asioista, joita valtuutus koskee. (EVVL 648/2007, 11 §; Antila 2007, 66.)

Maistraatilla ei ole oikeutta puuttua valtuutuksen asiasisältöön. Jos valtuutus sisältää lainvastaisia määräyksiä, kuten esimerkiksi oikeuden laatia testamentti valtuuttajan puolesta, ei valtuutus tuota valtuutetulle kuitenkaan kelpoisuutta toimia näin. Jos taas valtuutus on kovin poikkeuksellinen tai kohtuuton, voi siitä maistraatille syntyä käsitys, ettei valtuuttaja ole ymmärtänyt valtuutuksen merkitystä. Jos samaa käsitystä vahvistaa asiassa tehdyt muut selvitykset, voidaan valtuutus jättää vahvistamatta tai valtuuttajalle saatetaan määrätä edunvalvoja. (Antila 2007, 68 – 69.)

4.2 Vahvistamisen menettely

Edunvalvontavaltuutuksen vahvistaminen kuuluu maistraatin toimivaltaan. Pääsääntöisesti hakemuksen käsittelee ja vahvistaa se maistraatti, jonka toimialueella valtuuttajalla on kotikunta (EVVL 648/2007, 25 §). Valtuutuksen vahvistamista voi hakea vain valtuutettu (EVVL 648/2007, 24 §), sillä ketään ei voida pakottaa ilman omaa tahtoa ryhtymään kenenkään edunvalvontavaltuutetuksi. Sama pätee myös toissijaiseen ja varavaltuutettuun. Koska varavaltuutetun tehtävä on luonteeltaan tilapäistä, ei hän voi hakea valtuutuksen vahvistamista, jollei sitä ole aiemmin vahvistettu joko varsinaiseen tai toissijaiseen valtuutettuun nähden. (Antila 2007, 74.)

Hakemuksen muotoon ja sisältöön sovelletaan hallintolain yleisiä säännöksiä, joiden mukaan asia on pantava vireille kirjallisesti ilmoittamalla vaatimukset perusteineen.

Maistraatin suostumuksella vireillepanon voi tehdä myös suullisesti. (EVVL 648/2007, 41 §) Hakemukseen on liitettävä alkuperäinen valtuutus sekä lääkärinlausunto tai muu siihen rinnastettava luotettava selvitys valtuuttajan kykenemättömyydestä hoitaa asioita, joita valtuutus koskee. Mikäli valtuuttaja kieltäytyy lääkärintarkastuksesta, voidaan käyttää muita luotettavia selvityksiä, kuten kotikunnan sosiaalityöntekijöiden lausuntoa. (HE 52/2006 vp, 33.)

Valtuuttajan oikeusturvan takaamiseksi maistraatin on pääsääntöisesti kuultava valtuuttajaa ennen valtuutuksen vahvistamista. Jos lääkärinlausunnon perusteella voidaan todeta, ettei kuuleminen ole esimerkiksi valtuuttajan tajuttomuuden vuoksi mahdollista, voidaan kuuleminen jättää tekemättä. Myös valtuuttajan aviopuolisolle on varattava mahdollisuus tulla kuulluksi. Valtuutettua, vanhempia, lapsia ja muita läheisiä on kuultava harkinnan mukaan. (EVVL 648/2007, 26 §.) Jos hakemuksen vahvistamista hakee toissijainen valtuutettu sillä perusteella, että varsinainen valtuutettu ei ole ottanut tehtävää vastaan, on maistraatin kuultava varsinaista valtuutettua asianosaisena hallintolain säädöksiin mukaan (Hallintolaki 434/2003, 34 §). Myös valtuutuksen todistajia voidaan kuulla tarvittaessa. Jos hakemus jätetään tutkimatta ja hylätään, ei kuulemisia tarvitse suorittaa (Hallintolaki 434/2003, 59 § ja 60 §).

Edunvalvontalaissa ei ole erityisiä säännöksiä maistraatin päätöksestä, joten siihen sovelletaan hallintolain 7 luvun yleisiä säännöksiä, joiden mukaan päätöksestä on käytävä ilmi ainakin seuraavat seikat:

- päätöksen tehnyt maistraatti ja päätöksen tekemisen ajankohta
- valtuuttaja ja valtuutettu
- päätöksen perustelut ja yksilöity tieto siitä, onko valtuutus vahvistettu vai jätetty vahvistamatta sekä
- sen henkilön nimi ja yhteystiedot, jolta asianosainen voi pyytää tarvittaessa lisätietoja päätöksestä. (Antila 2007, 80.)

Edustaessaan valtuuttajaa valtuutetun on esitettävä aina sekä edunvalvontavaltakirja että maistraatin vahvistamispäätös.

Maistraatin päätökseen voi hakea muutosta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään (EVVL 648/2007, 43 §). Valitus tehdään sille hallinto-oikeudelle, jonka tuomiopiirissä on sen maistraatin toimialue, jonka päätöksestä valitetaan. Hallinto-oikeuden päätöksestä voi valittaa korkeimmalle hallinto-oikeudelle, eikä siihen tarvita valituslupaa. (Antila 2007, 82.)

4.3 Valtuutuksen rekisteröinti

Valtuutuksessa voidaan määrätä sekä valtuuttajan taloudellisista että henkilöön liittyvistä asioista. Silloin kun valtuutus sisältää taloudellisiin asioihin liittyviä määräyksiä, se on aina merkittävä myös holhousasioiden rekisteriin (EVVL 648/2007, 27 §). Pelkästään henkilöön liittyvät määräykset eivät edellytä rekisteröintiä. Holhousasioiden rekisteri on valtakunnallinen rekisteri, jota ylläpitävät maistraatit sekä Itä-Suomen aluehallintovirastossa toimiva maistraattien ohjaus- ja kehittämissyksikkö. Rekisteriä pidetään edunvalvojan toiminnan valvomiseksi ja kolmansien osapuolien oikeuksien turvaamiseksi. Maistraatit tekevät päätökset tietojen luovuttamisesta rekisteristä. (Väestörekisterikeskuksen www-sivut 2012.)

Holhousasioiden rekisteriin merkittävistä edunvalvontavaltuutuksen tiedoista säädetään holhoustoimilain 64 §:ssä ja sen mukaan sallittuja rekisteritietoja ovat:

- valtuuttajaa ja valtuutettua koskevat tunniste- ja yhteystiedot
- tiedot edunvalvontavaltuutuksen sisällöstä
- tiedot omaisuusluettelon ja tilin antamisesta ja tarkastamisesta
- tiedot HolTL 34 §:ssä tarkoitettua lupaa koskevasta päätöksestä sekä
- tiedot maistraatin pakkokeinoista. (Antila 2007, 84.)

Kukin maistraatti vastaa rekisteritietojen päivityksestä omien edunvalvontavaltuutettujen toimien osalta. Rekisteriin merkityt tiedot säilytetään kymmenen vuoden ajan edunvalvontavaltuutuksen lakkaamisesta lukien.

5 VALTUUTETUN ASEMA

Valtuuttajalla on oikeus valita vapaasti haluamansa henkilö valtuutetuksi. Se edellyttää valtuuttajalta suurta luottamusta tätä henkilöä kohtaan. Valtuutetun täytyy olla 18 vuotta täyttänyt ja hänet täytyy olla nimetty valtuutuksessa. Vaikka laki ei säädä valtuutetulle mitään erityisiä kelpoisuusvaatimuksia, tutkii maistraatti kuitenkin hakemusvaiheessa, onko tämä kykenevä ja sopiva hoitamaan tehtävää. Varsinaisen valtuutetun lisäksi valtuuttajan on syytä nimetä myös toissijainen valtuutettu sekä varavaltuutettu tulevaisuuden varalle. Varavaltuutettu on tarkoitettu väliaikaiseksi järjestyksi, kun taas toissijainen valtuutettu astuu tehtävään pysyvästi silloin, kun varsinaisen valtuutettu tulee estyneeksi hoitamaan tehtävää. (Antila 2007, 28.)

5.1 Kelpoisuus, toimivalta ja esteellisyys

Edunvalvontavaltuutuksen vahvistaminen antaa valtuutetulle kelpoisuuden edustaa valtuuttajaa eli tehdä oikeustoimia, jotka sitovat valtuuttajaa, joka puolestaan merkitsee sitä, että valtuuttaja luopuu vapaaehtoisesti osin itsemääräämisoikeudestaan. Kelpoisuus määrittää edustamisvallan ulkorajan, kun taas toimivalta määräytyy sen mukaan, mitä valtuuttajan ja valtuutetun kesken asioista on sovittu. Toisen osapuolen on vaikea tietää näistä toimintarajoituksista, koska niitä ei ole kirjattu valtuutukseen. (Antila 2007, 88.)

Kelpoisuuden ylittäessään valtuutettu tekee oikeustoimen, johon hän ei valtuutuksessa ole oikeutettu. Seurauksena on oikeustoimen pätemättömyys, eikä oikeustoimi silloin sido valtuuttajaa. Henkilö, joka valtuutetun kanssa on tämän pätemättömän oikeustoimen tehnyt, ei saa vilpittömän mielen suojaa, vaikka hän ei tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää kelpoisuuden ylittämisestä. Oikeustoimen pätemättömyyteen on oikeutettu vetoamaan vain valtuuttaja. Pätemättömyys voi korjautua joko valtuuttajan tai hänelle määrätyn edunvalvojan hyväksymisellä. Valtuutettu on korvausvelvollinen silloin, kun sopimuskumppani kärsii vahinkoa siksi, ettei oikeustoimi sitonut valtuuttajaa. Tällöin sopimuskumppani, joka on ollut vilpittömässä mielessä, saatetaan korvauksen (positiivinen sopimusetu) avulla siihen taloudelliseen tilaan, johon hän

olisi päässyt, jos oikeustoimi olisi ollut sitova. (EVVL 648/2007, 23 §; Antila 2007, 89.)

Vaikka valtuutettu pysyisi kelpoisuuden rajoissa, hän voi silti rikkoa valtuuttajan kanssa sovittuja toimiohjeita, joita ei ole kirjattu valtuutukseen. Tällöin sopimuksen pätevyyden kannalta on oleellista sopimuskumppanin vilpitön mieli. EVVL 15.2 §:ssä todetaan, että oikeustoimi sitoo valtuuttajaa toimivallan ylityksestä huolimatta, jollei sopimuskumppani tiennyt eikä hänen pitänytkään tietää, että valtuutettu ylitti toimivaltansa. (Antila 2007, 93.)

Valtuuttaja voi antaa valtuutetulle toimiohjeita niin taloudellisten kuin henkilöä koskevien asioiden hoitoon. Toimiohjeet on syytä laatia kirjallisesti, allekirjoittaa ja todistaa, mutta niihin ei sovelleta valtakirjan muotovaatimuksia. (Antila 2007, 95.)

5.2 Valtuutetun yleiset velvollisuudet ja oikeudet

EVVL 16.1 § säättää, että valtuutetun tulee valtuuttajan puolesta toimiessaan tunnollisesti pitää huolta valtuuttajan oikeuksista ja edistää hänen parastaan. Tämä huolellisuusvelvoite edellyttää muun muassa, että valtuutetun on huolehdittava siitä, että oikeustoimia tehtäessä ehdot ovat valtuuttajan edun mukaiset ja että sopimuskumppanit täyttävät sopimukseen perustuvat velvoitteensa asianmukaisesti.

EVVL 16.2 § puolestaan edellyttää valtuutetulta valtuuttajan kuulemista, ennen kuin tekee päätöksen jossain asiassa. Jollei valtuuttaja kykene ymmärtämään asian merkitystä, ei kuulemisvelvoitetta ole. Kuulemisvelvoitteen laiminlyönti ei tee oikeustointa pätemättömäksi, mutta sen perusteella valtuuttaja voi peruuttaa valtuutuksen. Laiminlyönti saattaa aiheuttaa valtuutetulle myös korvausvelvollisuuden, jos hän toimivallan ylityksellään on aiheuttanut vahinkoa. (Antila 2007, 98.)

EVVL 47.1 § säättää valtuutetun salassapitovelvollisuudesta: valtuutettu ei ilman valtuuttajan suostumusta saa ilmaista edunvalvontavaltuutukseen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka valtuuttajan taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa. Tällaisia asioita voivat olla esimerkiksi val-

tuuttajan liike- ja ammattisalaisuudet sekä hänen yksityiselämää, terveydentilaa ja häneen kohdistuvia hoitotoimenpiteitä koskevat tiedot. Lain mukaan tietoja saa kuitenkin antaa poikkeuksellisesti tietyille viranomaisille esimerkiksi rikoksen selvittämistä tai muuta vastaavaa syytä varten. (Antila 2007, 99.)

Valtuutettu voi olla tietyissä tilanteissa esteellinen edustamaan valtuuttajaa. Hän voi olla esimerkiksi kiinteistökaupassa valtuuttajaa edustaessaan itse oikeustoimen toinen osapuoli. Esteellisyys voi olla asemaan perustuvaa tai eturistiriitaan perustuvaa. EVVL 17.1 §:n mukaan valtuutettu ei saa edustaa valtuuttajaa, jos tämän vastapuolella on valtuutettu itse, valtuutetun puoliso, valtuutetun tai hänen puolisonsa lapsi, lapsenlapsi, sisarus, vanhempi tai isovanhempi taikka tällaisen henkilön puoliso, valtuutetun sisaruksen lapsi tai vanhemman sisarus tai joku, jota valtuutettu edustaa. EVVL 17.3 §:n mukaan valtuutettu ei saa edustaa valtuuttajaa myöskään silloin, kun valtuutetun ja valtuuttajan edut saattavat muusta kuin 1 momentissa mainituista syistä joutua asiassa ristiriitaan keskenään. Esteellisyydestä huolimatta tehty oikeustoimi ei sido valtuuttajaa. Valtuutetun tulee ristiriitatilanteessa pyytää oikeustoimeen edustajaksi joko varavaltuutettua (maistraatin vahvistus ensin) tai erikseen määrättyä edunvalvojaa. (Antila 2007, 101–102.)

EVVL 22 § säättää, että valtuutetulla on oikeus saada valtuuttajan varoista korvaus tarpeellisista kuluistaan ja tehtävän laatuun ja laajuuteen nähden kohtuullinen palkkio, ellei valtuutuksessa ole näistä erikseen sovittu. Jos asiasta on valtuutuksessa sovittu, katsotaan valtuutetun hyväksyneen ne hänen ottaessaan vastaan tehtävän. Oikeusministeriön ohjeiden mukaan kohtuullisuutta arvioitaessa edunvalvojan olisi otettava valtuuttajan varallisuus huomioon. Tätä ohjetta ei kuitenkaan voida soveltaa suoraan edunvalvontavaltuutukseen, koska sitä koskevassa laissa ei oteta palkkioasiassa kantaa valtuuttajan varallisuuteen. Jos palkkiot ovat kohtuuttomia, on aina mahdollista määrätä päämiehelle edunvalvoja valtuutetun sijaan.

Valtuutuksen vahvistamisen jälkeen valtuutetulla on niissä asioissa, joita valtuutus koskee, oikeus saada ne tiedot, joihin valtuuttajalla itsellään on oikeus, jollei erikseen toisin säädetä. Valtuutetulla on oikeus avata valtuuttajalle tulleet kirjeitä ja muita suljettuja viestejä, jos niiden voidaan päätellä kuuluvan valtuutuksen piiriin. (EVVL 648/2007, 45.2 ja 3 §.)

6 VALTUUTETUN TEHTÄVISTÄ

6.1 Edustaminen oikeustoimissa

Edustaessaan valtuuttajaa valtuutetun täytyy pysyä valtuutuksen antamissa kelpoisuuden rajoissa ja samalla noudattaa valtuuttajan erikseen antamia toimiohjeita. Lisäksi hänen tulee täyttää oikeustoimissaan lain vaatima huolellisuusvelvoite ja ennen oikeustoimen tekemistä kuulla valtuuttajaa (kuulemisvelvoite).

Lain mukaan valtuutettu ei pääsääntöisesti saa lahjoittaa valtuuttajan omaisuutta (EVVL 648/2007, 18.1 §). Valtuutettua koskeva lahjoituskielto ei kuitenkaan estä oikeustoimikelpoista valtuuttajaa antamasta lahjoja. Valtuutettu voi kuitenkin antaa valtuuttajan puolesta lahjan, jos sen antamisen perusteet on yksilöity valtakirjassa (EVVL 648/2007 18.2 §). Perusteilla tarkoitetaan lahjoituksen kohdetta, saajaa ja ajankohtaa. Valtuuttaja on voinut määrätä myös lahjan antamisesta valtuutetulle. Valtuutettu on kuitenkin itse tuolloin esteellinen toteuttamaan oikeustointa. Jos valtuutuksessa on mainittu varavaltuutettu, voidaan periaatteessa lahjoitus toteuttaa vahvistamalla valtuutus suhteessa varavaltuutettuun. Jos varavaltuutettua ei ole nimetty, ei lahjotusta voida toteuttaa. Valtuutetulla on huolellisuusvelvoitteen mukaan muutenkin syytä arvioida voidaanko lahjoituksia toteuttaa, koska olosuhteet ovat voineet muuttua valtuutuksen tekemisestä niin paljon, että lahjoituksista olisi syytä pidättäytyä esimerkiksi taloudellisen tilanteen vuoksi. Jos valtuutettu lahjoittaa valtuuttajan omaisuutta ja ylittää kelpoisuutensa, on valtuuttajalla tai hänen kuolinpesällä oikeus vaatia lahja takaisin saajalta. (Antila 2007, 112–113.)

Koska edunvalvontavaltuutus perustuu valtuuttajan omaan tahdonilmaisuuksiin, on edunvalvontavaltuutuslaissakin lähdetty siitä, että valtuutettu ei ole velvollinen hankkimaan maistraatin lupaa tehdessään oikeustoimia valtuuttajan puolesta. Valtuuttaja voi kuitenkin valtuutuksessa määrätä, että joihinkin oikeustoimiin valtuutetun on hankittava maistraatin lupa (EVVL 648/2007, 19.1 §). Luvanvaraisiksi määrittäviä oikeustoimia ovat lain mukaan kaikki holhoustoimilain (442/1999) 34.1 §:n luettelossa mainitut toimet, jotka kohdistuvat kiinteään omaisuuteen, huoneistoihin, velvoitteisiin ja vakuuksiin, elinkeinotoiminnan harjoittamiseen, jäämistöihin ja osi-

tuksiin sekä rahalainan antamiseen ja sijoituskohteiden hankkimiseen liittyviin oikeustoimiin. Valtuuttaja voi määrätä, että edellä mainittuja holhoustoimi lain säännöksiä sovelletaan sellaisenaan kaikkiin oikeustoimiin tai hän voi rajoittaa niiden käyttöä vain tiettyihin tilanteisiin. Lupaa haetaan siltä maistraatilta, joka valvoo valtuutetun toimintaa. Valtuuttaja on tällöin asianosainen, joka edellyttää maistraatilta hänen kuulemistaan lupahakemusasiassa. Lupaharkinnassa tutkitaan, että oikeustoimi on valtuuttajan edun mukainen. Oikeustoimi, jonka valtuutettu tekee ilman lupaa, ei sido valtuuttajaa, jollei maistraatti sitä jälkeinpäin valtuutetun hakemuksesta hyväksy. (Antila 2007, 123.)

Valtuutetulla on oikeus edustaa valtuuttajaa myös eri yhteisöissä, jos valtuutus pitää sisällään taloudelliset asiat. Hän voi edustaa tätä esimerkiksi asunto-osakeyhtiön yhtiökokouksessa, jolloin edunvalvontavaltuutukseen ei edes sovelleta asunto-osakeyhtiölaissa mainittuja valtakirjan voimassaolorajoituksia (25.1 §). Valtuutettu on myös oikeudenkäymiskaaren määräyksistä (11.16.1 §) poiketen oikeutettu ottamaan vastaan haasteen valtuuttajan puolesta (EVVL 648/2007 20.2 §).

6.2 Omaisuuden hoitaminen ja kirjanpitovelvollisuus

Pääsääntöisesti valtuutetun on hoidettava valtuuttajan omaisuutta tämän antamien ohjeiden mukaisesti. Valtuuttajan ohjeet ovat aina ensisijaiset. Aina valtuuttaja ei kuitenkaan ole antanut erikseen omaisuuden hoito-ohjeita. Tällöin omaisuuden hoidossa sovelletaan periaatteita, jotka ilmenevät päämiehen omaisuuden hoitamista koskevista holhoustoimilain säännöksistä (37 – 41 §).

Omaisuudenhoidossa noudatetaan yleistä huolellisuusvelvoitetta. Omaisuutta hoidetaan niin, että omaisuus ja sen tuotto käytetään valtuuttajan hyödyksi eikä esimerkiksi tämän perillisiä ajatellen. Jos valtuuttaja ei omilla toimenpiteillään vaaranna omia etujaan, voidaan omaisuus vahvistuksen jälkeenkin pitää hänen hallussaan. Valtuuttajan suojelemiseksi voi olla tarpeen, että valtuutettu ottaa haltuunsa kuitenkin esimerkiksi valtuuttajan arvopaperit ja arvokkaan irtaimen. Valtuuttajalla on kuitenkin periaatteessa oikeus saada valtuutetulta haltuunsa omaisuuttaan rajoituksetta. Jos

omaisuuden käyttö osoittautuu holtittomaksi, hänen toimintakelpoisuuttaan voidaan rajata holhoustoimilain nojalla.(Antila 2007, 125.)

Valtuutetun tulee lain mukaan pitää valtuuttajalle kuuluvat varat erillään omista varoista (EVVL 648/2007, 16.3 §). Rahavarat on oltava kunkin omilla tileillään ja irtainomaisuus säilytettävä niin, ettei sekaannuksen vaaraa omistussuhteissa pääse syntymään. Tästä ei voida poiketa valtuuttajan antamilla ohjeillakaan. Valtuuttajan jokapäiväisiin tarpeisiin ja elatukseen tarvitsema omaisuus tulee säilyttää hyvin ja muuta omaisuutta sijoitettaessa tulee varmistaa, että sen säilymisestä on riittävä varmuus ja että sille saadaan kohtuullinen tuotto. Valtuutetulla ei ole velvollisuutta laatia omaisuudenhoitosuunnitelmaa maistraattia varten. Kirjanpitovelvollisuus hänellä sen sijaan on silloin, kun valtuutus koskee valtuuttajan taloudellisia asioita. Kirjanpidon tulee olla sellainen, että valtuutettu voi sen perusteella tarvittaessa laatia tilin sekä päätöstilin maistraatille.(EVVL 648/2007, 33 § ja 36 §; Antila 2007, 127.)

6.3 Henkilöä koskevien asioiden hoitaminen

Edunvalvontavaltuutuslaissa ei ole juurikaan sääntelyä henkilöä koskevien asioiden hoidosta. Valtuutetun kelpoisuutta on rajattu niin, että hän voi edustaa valtuuttajaa vain sellaisissa henkilöä koskevissa asioissa, joita tämä ei kykene ymmärtämään sillä hetkellä, kun valtuutusta olisi käytettävä. Korostetusti henkilökohtaiset asiat, kuten testamentin laatiminen, jäävät aina kelpoisuuden ulkopuolelle. Yleinen huolellisuusvelvoite koskee myös henkilöä koskevien asioiden hoitoa. Kuulemisvelvoite on erityisen tärkeä, sillä valtuutetun on aina varmistuttava, ymmärtääkö valtuuttaja kyseessä olevan asian merkityksen. Jos valtuuttaja ymmärtää asian, hän on kelpoinen myös edustamaan itseään asiassa.(Antila 2007, 129.)

6.3.1 Terveysten- ja sairaanhoitoon liittyvät asiat

Niin kauan kuin valtuuttaja pystyy itse päättämään terveyden- ja sairaanhoidostaan, on häntä hoidettava lain mukaan yhteisymmärryksessä hänen kanssaan (PotilasL 6.1 §). Valtuuttajan mahdollisesti aiemmin kirjallisesti antama hoitotahto helpottaa val-

tuutetun asemaa vaikeita ratkaisuja tehtäessä tilanteessa, jossa valtuuttaja ei itse enää pysty tahtoaan ilmaisemaan.

Jos hoitotahtoa ei ole tehty, päätöskyvyttömän potilaan hoitoon täytyy saada tämän laillisen edustajan tai lähiomaisen suostumus. Potilaan henkilökohtaisia asioita hoitamaan hyväksytty edunvalvontavaltuutettu on laissa (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 6.3 §) tarkoitettu potilaan laillinen edustaja. Valtuutetun kelpoisuus on tosin rinnakkainen potilaan lähiomaisen tai muun läheisen kanssa (Antila, 131). Jos valtuutetun, lähiomaisen tai muun läheisen näkemykset hoidosta eroavat kovin toisistaan, on potilasta lain mukaan hoidettava hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisesti. Valtuutettu ei voi myöskään kieltää päätöskyvyttömän valtuuttajan terveyttä tai henkeä uhkaavan vaaran välttämiseksi annettavaa hoitoa. (Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992, 6.3 § ja 9.4 §.)

Lääketieteellisen tutkimuksen tekemiseen vaaditaan pääsääntöisesti aina tutkittavan kirjallinen suostumus. Lääketieteellisestä tutkimuksesta annetun lain (488/1999) 7 § mukaan päätöskyvytön henkilö voi kuitenkin olla tutkittavana eräin edellytyksin. Yksi edellytys on se, että kirjallisen luvan antaa lähiomainen tai hänen laillinen edustajansa, joksi katsotaan henkilöä koskevien asioiden hoitamista varten määrätty edunvalvontavaltuutettu. Hän voi edustaa valtuuttajaa myös raskauden keskeyttämisestä, sterilointia sekä elimen tai kudosten siirtämistä koskevissa asioissa. Edellä mainituista kelpoisuuksista on säädetty laissa raskauden keskeyttämisestä (239/2970) pykälässä 2, sterilointilaissa (283/1970) pykälässä 2 ja laissa ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä (191/2001) pykälässä 3.3 Jos on tarve määrätä valtuuttaja tahdosta riippumatta hoitoon, ei edunvalvontavaltuutuksella ole silloin merkitystä, sillä tällöin sovelletaan muun muassa mielenterveys, päihdehuolto- ja tartuntatautilakeja. (Antila 2007, 132.)

6.3.2 Muita henkilöä koskevia asioita ja kirjanpitovelvollisuus

Valtuuttajalle sosiaalihuollon asiakkaana kuuluvaa itsemääräämisoikeutta edunvalvontavaltuutettu saa käyttää niin, kuin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 9.1 §:ssä säädetään. Edustaminen edellyttää, että tilansa

vuoksi valtuuttaja ei pysty osallistumaan ja vaikuttamaan palvelujensa tai sosiaali-huoltoonsa liittyvien muiden toimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen taikka ymmärtämään ehdotettuja ratkaisuvaihtoehtoja tai päätösten vaikutuksia.

Edunvalvontavaltuutettu on oikeutettu antamaan valtuuttajan puolesta salassa pidettävien tietojen luovuttamista ja henkilötietojen käsittelemistä koskevia suostumuksia (HE 52/2006 vp, 17). Hän voi myös päättää esimerkiksi valtuuttajan siirtämisestä palveluasuntoon, mutta jos tämä edellyttää häneltä myös vuokrasopimuksen tekemistä, täytyy hänet olla määrätty hoitamaan myös valtuuttajan taloudellisia asioita. Passin ja henkilökortin hakeminen, hakemus valtuuttajan nimen muuttamiseksi sekä uskonnollisiin yhdyskuntiin liittyminen ja eroaminen ovat myös sellaisia henkilöön liittyviä asioita, joita edunvalvontavaltuutettu on oikeutettu hoitamaan.

Henkilöä koskevista asioista valtuutetun tulee pitää lain (EVVL 32.2 §) mukaan kirjaa. Tehdyistä toimenpiteistä on kyettävä tekemään tarvittaessa riittävä selonteko. Muuten hän ei ole tilinpitovelvollinen, jos valtuutus koskee vain henkilöä koskevia asioita. (Antila 2007, 133.)

7 VALTUUTETUN TOIMINNAN VIRANOMAISVALVONTA

Edunvalvontavaltuutuslailla halutaan ennen kaikkea suojata henkilöä, joka ei enää itse pysty asioistaan itsenäisesti päättämään. Ennakollisina suojakeinoina laki säättää muun muassa valtakirjan muotovaatimuksista, valtuutuksen voimaansaattamisen viranomaiskontrollista, valtuutetun esteellisyydestä, omaisuuden lahjoittamisesta, tiettyjen toimien luvanvaraisuudesta sekä tilinpitovelvollisuudesta. Kun valtuutus on astunut voimaan, maistraatilla on velvollisuus valvoa, että valtuutettu toimii valtuuttajan edun mukaisesti. Myös valtuuttaja voi vaikuttaa viranomaisvalvonnan tehokkuuteen tekemällä asiasta määräyksen valtuutukseen. Valtuuttajan asioiden puutteellisesta hoidosta aiheutuu valtuutetulle rikosoikeudellisten seuraamusten lisäksi vahingonkorvausvelvollisuus. (Antila 2007, 136.)

7.1 Omaisuusluettelon laatiminen

Valtuutetulla, jolla on kelpoisuus edustaa valtuuttajaa tämän taloudellisissa asioissa, on velvollisuus laatia maistraatille toimitettava omaisuusluettelo niistä varoista ja veloista, joiden osalta hänellä on oikeus edustaa valtuuttajaa (EVVL 648/2007, 30.1 §). Omaisuuden käypäarvo on kirjattava luetteloon. Luettelo on annettava valvovalle maistraatille kolmen kuukauden kuluessa valtuutuksen vahvistamisesta. Jos valtuuttaja saa myöhemmin valtuutetun kelpoisuuteen liittyvää omaisuutta, on siitä tehtävä täydentävä omaisuusluettelo, joka on toimitettava maistraatille kuukauden kuluessa saannosta (EVVL 648/2007, 30.1 §). Omaisuuden tullessa perinnön tai yleistestamentin kautta tai jos valtuuttaja on pesän osakas vain avio-oikeuden nojalla, on maistraatille toimitettava jäljennös perukirjasta (EVVL 648/2007, 30.2 §).

Koska omaisuusluettelo on koko valvontatoiminnan lähtökohta, sen luotettavuuden varmistamiseksi valtuutetun on lain mukaan luetteloä laadittaessa ilmoitettava, että annetut tiedot ovat oikeat ja ettei hän ole jättänyt mitään tahallisesti mainitsematta (EVVL 648/2007, 31 §). Valtuutettua voidaan vaatia jopa valan tai vakuutuksen nojalla vahvistamaan omaisuusluettelon oikeellisuus. Väärien tietojen antaminen on säädetty rangaistavaksi rikoslaisa (Rikoslaki 39/1889, 15 §).

7.2 Tilivalvonta

Toimintakyvytön valtuuttaja ei kykene seuraamaan valtuutetun toimintaa taloudellisten asioiden hoidossa. Toisaalta säännöllinen tilivalvonta ei ole laissa säädetty pakolliseksi, koska edunvalvontavaltuus perustuu lain esitöidenkin mukaan valtuuttajan omaan tahdonilmaisuun ja tämä on itse aikanaan valinnut tietyn henkilön valtuutetuksi (HE 52/2006 vp, 37). Valtuuttaja voi kuitenkin lain mukaan määrätä valtuutuksessa, että valtuutetun on jätettävä maistraatille säännöllisin väliajoin tili. Tilijakson on oltava vähintään yksi vuosi ja tili on annettava kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä (EVVL 648/2007, 33.1 §). Jos valtuuttaja on varaton tai hänen omaisuutensa on vähäinen eikä hänellä ole huomattavaa määrää velkaa, jolloin tilin antaminenkin on hyödytöntä, voi maistraatti vapauttaa valtuutetun tilinantovelvollisuudesta holhoustoimilain perusteella (53 §). Vaikkei valtuutuksessa olisi määräystä

tilin antamisesta, voi maistraatti edellyttää sitä itse, jos sen tietoon on tullut, että esimerkiksi valtuuttajan omaisuutta ei ole hoidettu asianmukaisesti (EVVL 648/2007, 32.2 §).

Tilistä pitää käydä ilmi valtuuttajan varat ja velat tilikauden alussa ja lopussa sekä tilikauden aikana tapahtuneet muutokset, kuten kaikki merkittävät oikeustoimet, muun muassa omaisuuden myymiset ja ostamiset sekä varojen siirrot toiselle tilille. Tilin perusteella maistraatin pitää pystyä valvomaan, miten omaisuutta on hoidettu.

Tilin yksityiskohtainen pito saattaa joissain tapauksissa muodostua valtuutetulle kohtuuttomaksi. Maistraatti voi päättää, että tilinpito voi olla osin yleispiirteinen, jos valtuutettuna toimii valtuuttajan vanhempi, aviopuoliso, lapsi tai muu hänen läheinen henkilö, jona voidaan pitää muun muassa hänen kanssaan yhteisessä taloudessa asuvaa elämänkumppania tai kasvattilasta. Yleispiirteinen tilinpito edellyttää myös, että valtuuttajan omaisuus on lähinnä tarkoitettu hänen ja perheensä elantokustannusten kattamiseen. (Antila 2007, 145.)

Tilin yhteydessä valtuutetun on annettava maistraatille tarkistettaviksi siihen liittyvät tarpeelliset tositteet, joita hänen on syytä säilyttää niin kauan, kunnes hänen mahdollinen vahingonkorvausvelvollisuutensa valtuuttajalle olisi velan vanhentumisesta annetun lain säännösten mukaan vanhentunut (VanhL 728/2003). EVVL:ssa ei ole erikseen säännelty, kuinka kauan tositteita pitää säilyttää. (Antila 2007, 145.)

Valtuutetun laiminlyödessä tilin, luettelon, tositteen tai pyydetyn selvityksen antamisen, maistraatti voi käyttää holhoustoimilaissa säädettyjä pakkokeinoja (EVVL 34 §). Hänet voidaan velvoittaa suorittamaan laiminlyöty tehtävä käyttäen tehosteena uhkasakkoa tai teettämisuhkaa, joihin sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. (Antila 2007, 148.)

Valtuuttaja voi määrätä, että valtuutetun toimintaa valvoo jokin yksityinen taho, esimerkiksi yksityinen henkilö tai tilintarkastustoimisto. Tällöin valtuutettu tekee tilin tälle taholle. Yksityistä valvontaa käytettäessä on syytä varmistaa, että valvojalla on oikeus saada valvontaa varten tarvitsemansa tiedot esimerkiksi valtuuttajan pankki-

ja sijoitusasioissa ja että hänellä on oikeus vaatia valtuuttajan puolesta vahingonkorvausta edunvalvontavaltuutetulta. (Antila 2007, 149.)

7.3 Valtuutetun vahingonkorvausvelvollisuus

Edunvalvontavaltuutuslaki säättää, että valtuutettu on velvollinen korvaamaan vahingon, jonka hän on valtuuttajan puolesta toimiessaan tahallisesti tai huolimattomuudesta aiheuttanut valtuuttajalle. Tyypillinen vahingonkorvaus liittyy varallisuusvahinkoon, mutta korvausvelvollisuus kattaa myös henkilö- ja esinevahingot, kun valtuutettu on toiminut valtuuttajan puolesta. Korvausvastuun sovitteluun sovelletaan vahingonkorvauslain 2 ja 6 luvun säännöksiä. Kohtuullistamista voidaan käyttää, jos korvausvelvollisuus harkitaan kohtuuttoman raskaaksi, kun otetaan huomioon vahingon aiheuttajan ja vahingon kärsineen varallisuus ja muut olosuhteet. Tahallisesti aiheutetusta vahingosta on aina tuomittava täysi korvaus. Korvausvastuun jakautumiseen useamman korvausvelvollisen kesken sovelletaan vahingonkorvauslain 6 luvun 2 pykälää. Jos vahingon ovat aiheuttaneet useammat henkilöt tai jos he ovat velvollisia korvaamaan saman vahingon, vastaavat he siitä yhteisvastuullisesti. (EVVL 648/2007, 23 §; Antila 2007, 151.)

Korvausvastuun vanhentumisesta ei edunvalvontavaltuutuslaissa ole säännöksiä, vaan siihen sovelletaan velan vanhentumisesta annettua lakia, jonka mukaan valtuutetun korvausvelka vanhentuu kolmen vuoden kuluttua vanhentumisajan alkamisesta, ellei vanhentumista ole sitä ennen katkaistu (Laki velan vanhentumisesta 728/2003, 4 §).

Luottamusaseman väärinkäyttö, kavallus tai salassapitovelvollisuuden rikkominen on valtuutetulta sellaista toimintaa, johon on puututtava rikosoikeudellisin keinoin. Rikoslain (36.5 §) mukaan luottamusaseman väärinkäytöstä tuomitaan se, jolla on oikeus hoitaa toisen taloudellisia tai oikeudellisia asioita ja joka väärinkäyttää luottamusasemaansa ryhtymällä sellaiseen toimeen, johon hänellä ei ole oikeutta tai jättämällä tehtävänsä suorittamatta ja näin aiheuttaa vahinkoa sille, jonka asioita hänen pitää hoitaa. (Rikoslaki 39/1889, 36.5 §.)

Valtuutettu syyllistyy kavallukseen rikoslain (28:4) mukaan silloin, kun hän anastaa hallussaan olevia valtuuttajan varoja tai muuta irtainta omaisuutta. Edunvalvontavaltuutetun tekemää kavallusta pidetään törkeänä, koska hän toimii lain mukaan erityisen vastuullisessa asemassa hoitaessaan valtuuttajan taloudellisia asioita. (Rikoslaki 39/1889, 28.5 §.)

Salassapitovelvollisuuden rikkomisesta seuraa rangaistusvastuu. Edunvalvontalaki säättää, että valtuutettu ei ilman valtuuttajan suostumusta saa ilmaista valtuutukseen liittyvän tehtävän perusteella tietoon saamaansa asiaa, joka valtuuttajan taloudellisen edun tai yksityisyyden suojaamiseksi on pidettävä salassa. Tästä on poikkeuksina valtion tai kunnan viranomaiset taikka muut henkilöt tämän lain mukaisten tehtävien suorittamista varten, syyttäjä- ja poliisiviranomaiset rikoksen selvittämistä varten, tuomioistuimet, jos se on tarpeen tämän lain mukaisessa asiassa sekä se, jolla on lain nojalla oikeus saada asiasta tieto. (EVVL 648/2007, 47 §.)

8 VALTUUTUKSEN LAKKAAMINEN

8.1 Valtuuttajan kuolema ja valtuutuksen peruuttaminen

Edunvalvontavaltuutus lakkaa luonnollisesti silloin, kun valtuuttaja kuolee (EVVL 648/2007, 11.1 §). Koska valtuutetun kuollessa hänen kelpoisuutensa toimia valtuuttajan puolesta ei siirry hänen oikeudenomistajilleen, päättyy valtuutus myös siinäkin tapauksessa, ellei mahdollinen toissijainen valtuutettu vahvista valtuutusta itseensä nähden.. Laissa säädetään myös muista valtuutuksen lakkaamisen tai rajoittumisen perusteista. Valtuuttajalla on oikeus peruuttaa valtuutus ennen sen voimaan tuloa tai voimaantulon jälkeen, kun hän vain kykenee silloin ymmärtämään asian merkityksen eli hänen tulee olla oikeustoimikelpoinen. Peruuttaessaan valtuutuksen oikeustoimikelpoinen valtuuttaja pyytää valtuutettua palauttamaan tai hävittämään valtakirjan. (EVVL 648/2007, 12.2 §.) Valtuuttaja voi viime kädessä vaatia valtakirjan palauttamista tuomioistuimessa. Valtuutus voidaan peruuttaa antamalla uusi valtuutus, mutta se ei ole suositeltavaa, koska valtuutettu saattaa uudesta valtuutuksesta tietämättömänä hakea valtuutuksen vahvistamista ja näin tehdä oikeustoimia vanhan valtuutuk-

sen nojalla. Valtuuttajan olisi ainakin järkevää ilmoittaa aikaisemmalle valtuutetulle uuden valtuutuksen olemassa olosta.

Ennen valtuutuksen voimaan tuloa peruuttaminen astuu voimaan heti kun oikeustoimikelpoinen valtuuttaja on sen peruuttamisen toimittanut (EVVL 648/2007, 11.1 §). Jos valtuutus on jo voimassa, vaatii peruuttaminen aina maistraatin vahvistuksen (EVVL 648/2007, 12.3 ja 28 §). Maistraatin on kuultava peruuttamisasiassa sekä valtuuttajaa että valtuutettua, jota hallintolain mukaan pidetään asiassa asianosaisena. Valtuutetun tulee pidättäytyä merkittävimmistä oikeustoimista niin kauan kun asia on maistraatissa vireillä. (Anttila 2007, 162.)

8.2 Muut perusteet valtuutuksen lakkaamiselle

Valtuutetulla on oikeus luopua tehtävästään. Luopumisesta hänen tulee ilmoittaa maistraatille ja tästä seuraa niin ikään valtuutuksen lakkaaminen. Maistraatti tekee asiasta merkinnän holhousasioiden rekisteriin. Mahdollisella toissijaisella valtuutetulla on tämän jälkeen oikeus hakea valtuutuksen vahvistamista itseensä nähden. (EVVL 648/2007, 11.1 §; Antila 2007, 167.)

Mikäli valtuutettu todetaan kykenemättömäksi hoitamaan valtuuttajan asioita, voidaan hänen asemansa lakkauttaa joko kokonaan tai osin määräämällä valtuuttajalle edunvalvoja. Tämä toimenpide tosin estää valtuutuksen vahvistamisen suhteessa toissijaiseen valtuutettuunkin, jolloin valtuuttajan itsemääräämisoikeutta väkisin hieman loukataan. (EVVL 648/2007, 11.2 §; Antila 2007, 167.)

Jos valtuuttaja asetetaan konkurssiin, ei valtuutetun tekemällä oikeustoimella ole sen enempää vaikutusta, kuin jos oikeustoimen olisi suorittanut valtuuttaja. Valtuutettu voi kuitenkin valtuutuksen perusteella huolehtia sellaisista toimenpiteistä, jotka ovat tarpeen valtuuttajan tai konkurssipesän turvaamiseksi vahingolta. (EVVL 648/2007, 11.3 §; Antila 2007, 170.)

8.3 Seuraukset

Pääsääntöisesti valtuutetun kelpoisuus edustaa valtuuttajaa päättyy silloin, kun valtuutus lakkaa. Tämän jälkeen valtuutetun on viipymättä luovutettava valtakirja ja hallussaan oleva omaisuus valtuuttajalle, tämän edunvalvojalle, toissijaiselle valtuutetulle tai muulle omaisuuteen oikeutetulle. Omaisuus on luovutettava viimeistään silloin, kun sen hallussapito ei ole välttämätöntä päätöstilin laatimisen kannalta. Valtuuttajan kuoleman jälkeen valtuutetulla on oikeus luovuttaa omaisuus sellaiselle pesän osakkaalle, joka perintökaassa (18.3.§) säädetyllä tavalla kykenee pitämään huolta pesän omaisuudesta. (Antila 2007, 176.)

Valtuutetun on valtuuttajan kuoleman jälkeen laadittava viipymättä päätöstitili tehtävänsä hoitamisesta ja luovutettava se sille, jolla on omaisuuden vastaanotto-oikeus, jollei valtakirjassa toisin määrätä (EVVL 648/2007, 36.1 §). Laki ei säätele päätöstitilin sisältöä, mutta holhoustoimilain mukaisesti sen voidaan katsoa tarkoittavan vain taloudellisten asioiden kirjaamista eikä henkilöön liittyviä asioita. Päätöstitilin tulee yleisen ymmärryksen mukaan kattaa koko valtuutettuna toimittu aika, vaikkei laissa tästäkään erikseen säädetä. Yhdelläkin pesän osakkaalla on oikeus saada tieto niistä maistraatin asiakirjoissa olevista valtuuttajaa koskevista tiedoista, jotka viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain nojalla olisi tullut antaa vain valtuuttajalle (EVVL 648/2007, 44 §). Jos valtuutettu kuolee, eikä ole ehtinyt laatia päätöstitiliä eikä luovuttaa omaisuutta ja valtakirjaa, siirtyy valtuutuksen lakkaamiseen liittyvät velvollisuudet kuolinpesän osakkaille. (EVVL 648/2007, 37 §; Antila 2007, 176.)

9 EDUNVALVONTAVALTUUTUKSEN SUOSIO

Yleisen ja yksityisen edunvalvojan toiminta hoituu pitkälti holhoustoimilain pykälien mukaisesti, mutta ihmisen arkielämään pykälät eivät ulotu. Ihmisen henkilökohtaisesti tärkeistä asioista tietää parhaiten ihminen itse ja kun hän elää vielä täysillä, va-

lot päällä niin sanotusti, on syytä kirjata muistiin asioita, joita hän haluaisi toteuttaa myöhemmässä elämän vaiheessa, vaikkei enää itse pystyisi niistä päättämään. Juuri tähän tarkoitukseen vahvistettiin nelisen vuotta sitten edunvalvontavaltuutuslaki.

Helsingin johtava julkinen oikeusavustaja Liisa Vehmas toteaa YLE:n uutishaastattelussa 17.7.2011, että kun vakavasti muistisairas ihminen joutuu yleiseen edunvalvontaan, on hänellä usein edessä raju elämäntapamuutos ja talouden tiukentuminen. Perinteinen edunvalvonta rajaa tiukasti ne asiat, mitä päämiehen varoilla saadaan hankkia. Tilanne saattaa kärjistyä pakkosäästämiseksi perillisten odotellessa perinnönjakoa. Edunvalvontavaltakirjalla voidaan hänen mukaansa pelastaa paljon. Sen avulla ihminen voi päättää kuinka hänen omaisuuttaan hoidetaan sitten, kun hän ei siihen enää itse kykene. Hänellä on oikeus kuluttaa vaikka koko omaisuus omiin tarpeisiinsa, kun vaan on tehnyt tämän päätöksen kirjallisesti täydessä ymmärryksessä. Perillisillä ei ole tällöin tähän ratkaisuun oikeutta puuttua.(YLE:n www-sivut 2011.)

Oikeusavustaja Liisa Vehmaan mukaan edunvalvontavaltuutus antaa ihmiselle enemmän vapautta olla oma itsensä, sillä sen avulla edunvalvonnasta voidaan tehdä laaja, tekijänsä näköinen kokonaisuus. Vehmas kehottaakin ihmisiä tekemään valtuutuksen jo tänään, sillä huomenna voi olla jo myöhäistä. Toimintakyvyttömäksi tuleminen voi tapahtua hyvinkin nopeasti. Hän toteaa myös, että valtuutus kannattaa tehdä asiantuntijan avustuksella. Sisältöä voi myöhemmin muuttaa tarpeen tullen. (MTV3:n ohjelma Studio55.fi, 22.3.2011.)

Miten edunvalvontavaltuutus on sitten otettu vastaan Suomessa? Vastauksen saamiseksi laadin kyselylomakkeen (liite 5) jonka lähetin tammikuussa 2012 sähköpostitse Suomen jokaiseen maistraatin yksikköön. Kyselylomakkeessa pyysin vastauksia seuraaviin asioihin:

- Kuinka monta edunvalvontavaltuutushakemusta on yksikköönne tähän mennessä jätetty?
- Kuinka monta hakemusta on jouduttu hylkäämään syystä tai toisesta?
- Kuinka paljon valtuutusten muotomääräyksissä on ollut puutteita/virheitä?
- Kuinka usein on jouduttu toteamaan, että valtuutettu on kykenemätön tai sopimaton tehtävään? Minkälaisin perustein?

- Onko lääkärin lausunnoissa tai muissa asiakirjoissa, joista on pitänyt käydä ilmi, että valtuuttaja on tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan, ollut merkittäviä puutteita?
- Missä määrin valtuutukset ovat koskeneet taloudellisten asioiden hoitoa ja missä määrin henkilöä koskevia asioita?
- Kuinka hyvin lain henki on valtakirjoissa yleisesti ottaen toteutunut?

Maistraatteihin tulleiden valtuutushakemusten määrät lain voimaan astumisesta lukien aina vuoden 2011 loppuun saakka sain koko maata kattavasti. Luvuista kävi myös ilmi, kuinka paljon hakemuksia on hyväksytty ja kuinka paljon, syystä tai toisesta, hylätty tai jätetty käsittelemättä. Tilaston tiedot ovat nähtävissä seuraavassa taulukossa. Taulukon luvut on koottu maistraateilta saaduista tilastoista.

Taulukko 1. Edunvalvontavaltuutuksien vahvistamiset vuosina 2007 -2011

Lopputoimenpide	Maistraatin päätös kpl/%		Tuomioistuimen päätös kpl/%	
Myönteinen päätös	919	100	0	0
Kielteinen päätös	32	100	0	0
Rauennut	104	100	0	0
Sillensä jätetty	77	100	0	0
Päämies kuollut	24	100	0	0
Jätetty tutkimatta	10	100	0	0
Muu toimenpide	14	100	0	0
Yhteensä	1180	100	0	0

Hakemusten määrä on kasvanut vuosi vuodelta. Vuonna 2007 niitä oli vain 4 kpl, vuonna 2008 104 kpl, 2009 210 kpl, vuonna 2010 333 kpl ja vuonna 2011 529 kpl. Myönteisiin ratkaisuihin on päädytty suurimmassa osassa hakemuksista, rauenneiden hakemusten määrä on vajaa 10 % ja sillensä jätettyjen 6,5%. Kielteisiä päätöksiä on annettu 32 kpl. Tuomioistuinten päätettäviksi ei tähän mennessä ole tarvinnut siirtää yhtään hakemusta.

9.1 Tavallisimmat hylkäyssyyt

Maistraattien lähettämien vastausten perusteella hakemusten hylkäyssyyt ovat olleet samankaltaisia koko maassa. Vastauksia sain tasapuolisesti joka puolelta Suomea aina Lapista Etelä-Suomeen saakka. Hakemusten kappalemäärät sain koko maata kattavasti ja kirjallisia vastauksia muihin kysymyksiin Porin, Rovaniemen, Kittilän, Jyväskylän, Tampereen, Vantaan, Porvoon, Lappeenrannan ja Hyvinkään yksiköistä. Kaikissa pienemmissä yksiköissä ei hakemuksia välttämättä käsitellä ollenkaan.

Hylkäämisen syitä on ollut monenlaisia. Todistajien esteellisyys esimerkiksi sukulaisuussuhteen perusteella on tavanomaista ja joissain tapauksissa todistuslausuma on puuttunut kokonaan. Maallikkotodistajien ollessa kysymyksessä, ei voida aina olla varmoja, ovatko he ymmärtäneet todistuslausuman merkityksen. Valtakirjoista on saattanut puuttua varsinainen voimaantuloehto. Jos valtuutuksen vahvistamista haetaan lähes välittömästi valtuutuksen laatimisen jälkeen ja lääkärinlausunnosta on havaittavissa, että valtuuttajan terveydentila on jo melko heikko, nousee helposti kysymys, onko valtuuttaja kyennyt ymmärtämään valtuutuksen merkityksen sen tekohetkellä. Koska varavaltuutettu ja toissijainen valtuutettu ovat yleensä molemmat valtuuttajan sukulaisia, syntyy valtuutuksen aikana helposti sellaisia esteellisyystilanteita, joita ei ole osattu ottaa huomioon henkilöitä tehtävään valittaessa. Tilanne vaatii holhoustoimilain mukaisen edunvalvojan määräämisen valtuuttajalle oikeustoimen suorittamisen ajaksi.

Valtuutetun sopimattomuus esimerkiksi runsaiden maksuhäiriöiden vuoksi on usein estänyt vahvistamisen. Eräässä tapauksessa valtuuttajan äkillinen kuolema hoiti asian luonnollisella tavalla ja toisessa tapauksessa tehtiin uusi valtakirja ja valittiin toinen valtuutettu tehtävään, vaikka periaatteessa tämä vaihtoehto ei pitäisi olla enää mahdollista. Usein hakijoita kehoitetaan perumaan hakemus, jos on vaara, ettei sitä voida hyväksyä. Tämä siitä syystä, että silloin hakemuksesta ei tarvitse maksaa kuluja.

Joitain pieniä puutteita on katsottu joskus sormien läpi ja valtakirja on vahvistettu, koska on katsottu sen olevan kuitenkin valtuuttajan etu, eikä useimmiten ole hänen vikansa, että laatija ei ole ollut tarpeeksi perehtynyt muotomääräyksiin.

9.2 Lääkärin lausunnot

Maistraattien mukaan terveyden huollossa ei osata erottaa perinteistä edunvalvontaa edunvalvontavaltuutuksesta. Useimmiten lääkärinlausunnot on muotoiltu holhous-toimilain edellyttämään muotoon, jolloin ollaan määräämässä henkilölle edunvalvojaa. Lääkärin lausunnosta tulee käydä ilmi ne lain säätämät edellytykset, joilla valtuutus voidaan vahvistaa. Toisin sanoen olennaista on todeta, että valtuuttaja on tullut sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistaan, kuten edunvalvontavaltuutuslain ensimmäisessä pykälässä todetaan.

Valtuutettu saattaa lääkärinlausuntoa hakiessaan törmätä sellaiseenkin väitteeseen, ettei hänelle voida lausuntoa salassapitovelvollisuuden takia antaa ja että lääkärinlausuntoa voi hakea ainoastaan maistraatti kuten perinteisen edunvalvonnan kyseessä asian laita on. Maistraatit näkisivätkin järkevänä, että terveydenhuollolle toimitettaisiin valtakunnallinen ohjeistus niin lausunnon laatimisesta kuin muistakin edunvalvontavaltuutuksiin liittyvistä asioista.

9.3 Valtuutuksen sisältö

Maistraateilla ei ole varsinaista seurantaan valtuutusten sisällöistä, mutta jonkinlainen käsitys neljän vuoden aikana on toki syntynyt. Usein valtuutukset ovat hyvin kaava-maisia, mikä johtunee siitä, että on käytetty valmiita valtakirjapohjia, joita löytyy esimerkiksi Internetistä. Syynä voi olla sekin, että valtuutusta on alettu laatia niin myöhäisessä vaiheessa, että valtuuttaja ei ole enää osannut kertoa, mitä tulevalta elämältään toivoisi ja näin valtuutus usein kattaa omaisuutta, taloutta ja henkilöä koskevat asiat yleisellä tasolla. Pääsääntöisesti kaikkia asioita on haluttu hoitamaan yksi ja sama henkilö. Vain muutamassa tapauksessa taloudellisia ja henkilöön liittyviä asioita oli määrätty hoitamaan kaksi eri henkilöä. Kuten aiemmin todettiin, ovat

valtuutetut, varavaltuutetut ja toissijaiset valtuutetut usein valtuuttajan sukulaisia. Sukulaisuus estää valtuutettua toimimasta EVVL 17 §:ssä esitetyissä tilanteissa, esimerkiksi silloin kun vastapuolena oikeustoimessa on valtuuttaja itse. Tulevista lahjoituksista ja mahdollisista kiinteistökaupoista täytyisi valtuutuksissa olla valtuuttajan määräykset, että niitä olisi mahdollista aikanaan valtuutuksen voimaan tultua toteuttaa. Maistraatit korostavat, että edunvalvontavaltuutus kannattaa pääsääntöisesti laatia yhdessä oikeusaputoimiston tai asiaan perusteellisesti vihkiytyneen asiantuntijan kanssa. Näin sen sisällössä osattaisiin ottaa huomioon sellaisiakin asioita, joista valtuuttaja ei itse ymmärtäisi edes määrätä. Hän saattaa olla esimerkiksi nyt aktiivinen teatterissa kävijä tai nauttia kulinaarisista elämyksistä. Tällöin hänen kannattaa esittää valtuutuksessa, että häntä mahdollisuuksien mukaan käytettäisiin omilla varoillaan edelleen teatterissa ja korkealuokkaisissa ruokapaikoissa, vaikka itse asiaa pystyisi enää ilmaisemaan. Näin valtuuttaja voi turvata oman tahtonsa mukaisen loppuelämän ja varmistaa, että hänen varojaan edelleen käytetään hänen elämän laadunsa ylläpitämiseen eikä niitä säästellä tulevaa perinnönjakoa varten.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA YHTEENVETO

Edunvalvontavaltuutuslaki on ollut siis voimassa yli neljä vuotta. Hakemuksia on maistraateissa käsitelty kaiken kaikkiaan 1180 kappaletta, joista yli 900 on saanut hyväksytyn päätöksen. Valtuutuksen suosio ei ole ollut päätä huimaava, vaikka sitä voidaan pitää perinteistä edunvalvontaa kevyempänä ja joustavampana ratkaisuna. Toisaalta ei tiedetä, kuinka paljon valtakirjoja on odottamassa tulevaa voimaan saattamista.

Keveydestä ja joustavuudesta huolimatta niin valtuuttajan kuin valtuutetun on hyvä tutustua edustuksen yksityiskohtiin ja edunvalvontavaltuutuslakiin asiantuntijan kanssa. Valtuuttajalla täytyy olla syvä luottamus henkilöön, jolle hän asioidensa hoidon haluaa luovuttaa myöhemmässä elämän vaiheessa. Valtuuttajan on järkevää keskustella valtuutuksen tekemisestä ja sisällöstä etukäteen valtuutetun, toissijaisen valtuutetun ja varavaltuutetun kanssa, vaikka valtuutetuilla olekaan oikeutta vaikuttaa

asiapaperin sisältöön. Näin siksi, että valtuuttaja voi varmistua, että valtuutetut myös haluavat ottaa tehtävän vastaan, kun sen aika on. Mallit Muistiliitto ry:n [www-sivuilla](#) olevista perusvaltakirjasta ja hieman monipuolisemmasta valtakirjasta löytyvät opinnäytetyön lopussa olevista liitteistä (liitteet 1 ja 2). Toivottavaa olisi, että valtuuttaja pystyisi asiantuntijan kanssa laatimaan sellaisen persoonallisen valtuutuksen, joka vastaa hänen todellisia toiveitaan siitä, kuinka hän haluaa omien asioiden luistavan sitten, kun itse ei enää pysty niihin vaikuttamaan.

Valtuutuksen sisältöä mietittäessä kannattaa hoitotestamenttiin ja hautajaisjärjestelyihin liittyvät asiat sopia erillisillä sopimuksilla. Hoitotahto kirjallisessa muodossa eli hoitotestamenttina on yleensä oikeudellisestikin hyväksytty tapa päättää omasta hoidosta ennakkoon. Useimpien sairaaloiden nettisivuilta on tulostettavissa valmiita hoitotestamenttimalleja. Valmiista malleista voi laatia oman näköisen sopimuksenkin. Opinnäytetyöhöni olen liitteeksi (liite 3) ottanut Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin [www-sivulta](#) löytyvän hoitotestamentin mallin. Hoidosta päättäminen ennakkoon helpottaa myöhemmin valtuutetun asemaa, kun hänen ei tarvitse tehdä itse päätöstä hoitojen suhteen.

Jos valtuuttaja on valmiiksi miettinyt omiin hautajaisiinsa liittyviä yksityiskohtia, on nekin hyvä sopia valmiilla lomakkeella, joita on saatavissa hautaustoimistoista sekä muun muassa Suomen Hautaustoiminnan Keskusliitto Ry:n [www-sivulta](#). Olen liittänyt opinnäytetyöhöni mallin edellä mainitulta [www-sivulta](#) löytyvästä hautajaisjärjestelyni – lomakkeesta (liite 4). Kun nämäkin asiat on valmiiksi lyöty lukkoon, säästyy valtuutettu ja omaiset vaikeilta ja raskailta päätöksenteoilta.

11 LOPPUTULOKSEN ARVIOINTI

Edunvalvontavaltuutukseen liittyvien keskeisempien piirteiden läpikäynti tätä opinnäytetyötä tehdessäni on antanut minulle tästä edustusmuodosta erittäin selkeän kokonaiskäsityksen. Opinnäytetyöstä uskon olevan jatkossa hyötyä, kun pankissa keskustelemme aiheesta niiden asiakkaiden kanssa, jotka ovat kiinnostuneita tästä val-

tuutusmuodosta, mutta eivät tiedä, miten se tehdään, minkälaisia määräyksiä se voi pitää sisällään, miten se toimii ja milloin se astuu voimaan. Osaamme kertoa heille pääpiirteet ja ohjata joko oman lakimiehemme tai muun asiantuntijan luokse kuulemaan valtuutuksesta lisää sekä laatimaan valtuutuksen.

Työssäni olen halunnut korostaa valtuutetun asemaa, koska hänen tehtävänsä saattaa alkaa vasta vuosien jopa vuosikymmenien päästä valtuutuksen allekirjoittamisesta lukien, mutta hänen täytyy olla alun alkaen tietoinen siitä, mihin kaikkeen hän tulee sitoutumaan aikanaan. Valtuutetun on hyvä tietää ennakkoon mahdollisimman paljon velvollisuuksistaan, oikeuksistaan ja tehtävistään sekä viranomaisten häneltä vaatimista asioista, kuten omaisuusluettelon laatimisesta ja tilinpidosta valtuutuksessa määrätyin aikavälein.

Maistraateilta saatujen tietojen valossa on edunvalvontavaltuutushakemuksia hyväksytty vuosi vuodelta yhä enenevässä määrin, joten valtuutus on ainakin jossain määrin löytänyt tiensä ihmisten tietoisuuteen. Tulevaisuus näyttää, kasvaako tämän edustusmuodon suosio jatkossakin, sillä ihmisten pöytälaatikoissa on tuntematon määrä valtuutuksia odottamassa ajankohtaa, jolloin ne olisi otettava käyttöön.

LÄHTEET

Antila, T. 2007. Edunvalvontavaltuutus. Helsinki. WSOYpro.

Hallintolaki 6.6.2003/434.

Hautauspalvelu Aaltonen Oy:n www-sivut. Viitattu 2.4.2012. <http://www.viipuri-aaltonen.fi/articles/451/>.

Hautaustoimilaki 6.6.2003/457.

HE 52/2006. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi edunvalvontavaltuutuksesta sekä holhoustoimesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Helsingin ja Uudenmaan Sairaanhoidopiirin www-sivut. Viitattu 17.4.2012. <http://www.hus.fi/default.asp?path=1,32,818,1732,2841>.

Holhoustoimilaki 1.4.1999/442.

Kauppakaari 31.12.1734/3.

Korkeimman oikeuden päätös 1950 II 95.

Laki edunvalvontavaltuutuksesta 25.5.2007/648.

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä 2.2.2001/101.

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785.

Laki raskauden keskeyttämisestä 24.3.1973/239.

Laki varallisuus oikeudellisista oikeustoimista 13.6.1929/228.

Laki velan vanhentumisesta 15.8.2003/728.

LaVM 29/2006. Hallituksen esitys laeiksi edunvalvontavaltuutuksesta sekä holhoustoimesta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Maakaari 12.4.1995/540.

Maistraatin www-sivut. Viitattu 6.2.2012. <http://www.maistraatti.fi/Documents/Holhoustoimi/Ehdotus%20menttelytavoista%20edunvalvonnan%20tarpeen%20arvioimisessa.pdf?epslanguage=fi>.

Maistraatit. Kirjalliset vastaukset sähköpostikyselyyn tammikuussa 2012. Vastaukset ovat opinnäytetyöntekijän hallussa.

Muistiliitto ry:n www-sivut. Viitattu 17.4.2012. http://www.muistiliitto.fi/fin/muisti_ja_muistisairaudet/edunvalvonta/.

Oikeuslaitoksen www-sivut. Viitattu 19.1.2011. <http://www.oikeus.fi/45790.htm>.

Perintökaari 5.2.1965/40.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Steriloimislaki 24.4.1970/283.

Studio55.fi. MTV3:n ohjelma. Viitattu 22.3.2011.
<http://www.studio55.fi/oikeusjakohtuus/artikkeli.shtml/1298446/oikeusavustaja-lahetyksessa-tee-edunvalvontavaltuutus-jo-tanaan>.

Suomen Hautaustoiminnan Keskusliitto ry:n www-sivut. Viitattu 17.4.2012.
<http://www.shk.fi/muuta/hautajaisjarjestelyni.php>.

Terveyskirjaston www-sivut. Viitattu 10.2.2012.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00809.

Tilastokeskuksen www-sivut. Viitattu 19.4.2012.
http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html.

Uhkasakkolaki 14.12.1990/1113.

Vahingonkorvauslaki 31.5.1974/412.

Väestörekisterikeskuksen www-sivut. Viitattu 12.2.2012.
<http://www.vrk.fi/default.aspx?id=169>.

Ympäristöministeriön www-sivut. Viitattu 6.2.2012,
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=1862&lan=fi>.

YLE:n www-sivut. Viitattu 4.4.2012. Dementikolle rahavapauksia edunvalvontavaltakirjalla.
http://yle.fi/uutiset/kotimaa/2011/07/dementikolle_rahavapauksia_edunvalvontavaltakirjalla_2728616.html?print=true.

LIITELUETTELO

LIITE 1 Edunvalvontavaltuutusvaltakirja (malli 1)

LIITE 2 Edunvalvontavaltuutusvaltakirja (malli 2)

LIITE 3 Hoitotestamentti

LIITE 4 Hautausjärjestelyni

LIITE 5 Kyselylomake maistraateille

LIITE 1.

EDUNVALVONTAVALTAKIRJA (malli 1)

VALTUUTTAJA	Maija Meikäläinen (syntymäaika) Lähiosoite Postinumero
VALTUUTETTU	Matti Meikäläinen (syntymäaika) Lähiosoite Postinumero
VALTUUTUS	<p>Valtuutan Matti Meikäläisen edustamaan minua</p> <p>1) omaisuuttani koskevissa ja muissa taloudellisissa asioissani sekä</p> <p>2) sellaisissa henkilöäni koskevissa asioissa, joiden merkitystä en kykene ymmärtämään sillä hetkellä, jolloin valtuutusta on käytettävä.</p>

Määrään valtuutuksen tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että tulen sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistani.

Paikka ja aika

Maija Meikäläinen
ammatti, Kaupunki

TODISTUSLAUSUMA	Samanaikaisesti läsnä olleina esteettöminä todistajina vakuutamme, että Maija Meikäläinen, jonka henkilöllisyyden olemme tarkistaneet, on omakätisesti allekirjoittanut tämän edunvalvontavaltakirjan. Toteamme, että Maija Meikäläinen on tehnyt valtakirjan vapaasta tahdostaan ja että hän on kyennyt ymmärtämään sen merkityksen.
-----------------	---

Paikka ja aika

Tauno Todistaja
ammatti, Kaupunki
syntymäaika
Lähiosoite
Postinumero

Raili Todistaja
ammatti, Kaupunki
syntymäaika
Lähiosoite
Postinumero

LIITE 2.

EDUNVALVONTAVALTAKIRJA (malli 2)

VALTUUTTAJA	Maija Meikäläinen (syntymäaika) Lähiosoite Postinumero
VALTUUTETTU	Matti Meikäläinen (syntymäaika) Lähiosoite Postinumero
TOISSIJAINEN VALTUUTETTU	Kalle Meikäläinen (syntymäaika) Lähiosoite Postinumero
VARAVALTUUTETTU	Liisa Meikäläinen (syntymäaika) Lähiosoite Postinumero
VALTUUTUS	Valtuutan Matti Meikäläisen edustamaan minua 1) omaisuuttani koskevissa ja muissa taloudellisissa asioissani sekä 2) sellaisissa henkilöäni koskevissa asioissa, joiden merkitystä en kykene ymmärtämään sillä hetkellä, jolloin valtuutusta on käytettävä.

Määrään valtuutuksen tulemaan voimaan siinä tapauksessa, että tulen sairauden, henkisen toiminnan häiriintymisen, heikentyneen terveydentilan tai muun vastaavan syyn vuoksi kykenemättömäksi huolehtimaan asioistani.

Omaisuuttani koskevien asioiden hoito

Valtuutettu on tämän valtakirjan nojalla muun ohella oikeutettu myymään tai muuten luovuttamaan omistamiani kiinteistöjä sekä hakemaan kiinnityksiä ja perustamaan panttioikeuksia niihin.

Valtuutettu ei saa ilman maistraatin lupaa antaa pantiksi eikä luovuttaa omistamiani Asunto Oy X-nimisen yhtiön osakkeita nro 1-10 eikä luovuttaa niiden nojalla hallittua huoneistoa määräaikaisella sopimuksella toisen käytettäväksi pitemmäksi ajaksi kuin viideksi vuodeksi.

Valtuutettu on valtuutuksen vahvistamisesta lähtien oikeutettu antamaan puolestani kullekin lapselleni ja lapsenlapselleni heidän kunakin syntymäpäivänään enintään 300 euron suuruisen rahalahjan.

Valtuutetun on kahden vuoden välein annettava maistraatille tili omaisuuteni ja muiden taloudellisten asioideni hoitamisesta.

Ensimmäinen tilikausi päättyy kuitenkin jo edunvalvontavaltuutuksen vahvistamisvuotta seuraavan kalenterivuoden päättyessä.

Henkilöäni koskevien asioiden hoito

Tehdessään päätöksiä sellaisista henkilöäni koskevia asioista, joiden merkitystä en kykene ymmärtämään, valtuutetun on noudatettava 1.1.2008 allekirjoittamaani hoitotahtoa, joka on tämän valtakirjan liitteenä.

Toissijainen valtuutettu ja varavaltuutettu

Nimeän Kalle Meikäläisen toissijaiseksi valtuutetuksi sen varalta, että Matti Meikäläinen ei ota valtuutetun tehtävää vastaan, luopuu siitä tai tulee pysyvästi estyneeksi hoitamaan sitä.

Nimeän Liisa Meikäläisen varavaltuutetuksi sen varalta, että Matti Meikäläinen tai Kalle Meikäläinen tulee sairauden tai esteellisyyden vuoksi taikka muusta syystä tilapäisesti estyneeksi hoitamasta valtuutetun tehtävänsä.

Paikka ja aika

Maija Meikäläinen
ammatti, Kaupunki

TODISTUSLAUSUMA Samanaikaisesti läsnä olleina esteettöminä todistajina vakuutamme, että Maija Meikäläinen, jonka henkilöllisyyden olemme tarkistaneet, on omakätisesti allekirjoittanut tämän edunvalvontavaltakirjan. Toteamme, että Maija Meikäläinen on tehnyt valtakirjan vapaasta tahdostaan ja että hän on kyennyt ymmärtämään sen merkityksen.

Paikka ja aika

Tauno Todistaja
ammatti, Kaupunki
syntymäaika
Lähiosoite
Postinumero

Raili Todistaja
ammatti, Kaupunki
syntymäaika
Lähiosoite
Postinumero

LIITE 3.

HELSINGIN JA UUDENMAAN
SAIRAANHOITOPIIRI

HOITOTESTAMENTTI

Täten minä

määrään, että jos minä vakavan sairauden tai onnettomuuden seurauksena menetän oikeustoimikelpoisuuteni, esimerkiksi tajuttomuuden tai vanhuuden heikkouden vuoksi, minua on hoidettava seuraavan vaihtoehdon mukaan (tarpeeton vaihtoehto ylivivataan):

1. Minua hoidettaessa ei saa missään oloissa käyttää keinotekoisesti elintoimintojani ylläpitäviä hoitomuotoja.
2. Minua hoidettaessa ei saa käyttää keinotekoisesti elintoimintojani ylläpitäviä hoitomuotoja, ellei tilani korjautumiseen ole selkeitä perusteita eikä elinluovutustestamentissa ole muuta määrännyt.

Vaikeiden oireiden poistamiseksi tai lievittämiseksi voidaan kuitenkin edellä mainittuja keinojakin tilapäisesti käyttää.

Akuuttia tai tehohoitoa saa minulle antaa vain, jos voidaan kohtuudella arvioida, että se johtaa parempaan tulokseen kuin pelkästään hyvin lyhytaikaiseen elämän pitkittymiseen.

Syntymäaika

Kotipaikka

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Vartavasten kutsuttuina ja samanaikaisesti saapuvilla olevina todistajina vakuutamme, että

_____, jonka hyvin tunnemme, on omakätisesti allekirjoittanut edellä olevan hoitotestamentin selittäen sen vaakaaksi tahdokseen. Hän on tehnyt tämän hoitotestamentin terveellä ja täydellä ymmärryksellä, vapaasta tahdostaan ja käsittäen täysin sen merkityksen.

Paikka ja aika

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Allekirjoitus ja nimen selvennys

Kotipaikka

Kotipaikka

HUS 10-1037

LIITE 4.

 <p>SUOMEN HAUTAUSSEURIEN KESKUSLIITTO RY <small>HAUTAUSSEURAT KOKO SUOMESTA ESTERIKATU 10, 00100 HELSINKI</small></p>	<h2 style="text-align: center;">HAUTAJAISJÄRJESTELYN</h2> <p>Toivomukseni siunaamisesta, hautamisesta, muistotilaisuudesta ja muista hautajaisjärjestelyistä.</p>
--	---

Siunaaminen uskonnollisen järjestyksen mukaan

☐ Suomen evankelis-luterilaisen kirkon mukaan	☐ Uskonnottomat menot
☐ Suomen ortodoksisen kirkon mukaan	☐ Omaiset voivat päättää siunaamisesta
☐ Muun uskonnollisen yhteisön mukaan, minkä? _____	

Toive siunaavasta papista: _____

Virret ja muu musiikki: _____

Siunauspaikka: _____

Hautaustapa

☐ Arkkihautaus	
☐ Tuhkaus	
☐ Tuhka sijoitetaan muistolehtoon uurnassa	
☐ Tuhka sirotellaan muistolehtoon ilman uurnaa	
☐ Tuhka haudataan muualle, minne? _____	(Vaaditaan maanomistajan lupa)
☐ Omaiset voivat päättää hautaustavasta	

Arkunkantajat hautaan saatettaessa: _____

Hautapaikka

Hautausmaa: _____

Sukuhauta tunnus/numero: _____

Uusi hautapaikkatoive: _____

☐ Omaiset voivat päättää hautapaikasta

Toiveeni muistomerkistä: _____

Haudanhoitojärjestelyt: _____

Muistotilaisuus

Muistotilaisuuden paikka: _____

Kuolinilmoitus / kutsu muistotilaisuuteen: _____

Toiveeni hautajaisten kukkajärjestelyistä: _____

Muistamisen osoittaminen (yhteisölle tms.): _____

☐ Omaiset voivat päättää

Muuta huomioitavaa: _____

Toive henkilöstä, joka ensisijaisesti hoitaa hautausjärjestelyni: _____

Paikka ja aika: _____ Allekirjoitus ja nimenselvennös _____

Todistajat: _____

LIITE 5

KYSELYLOMAKE SUOMEN MAISTRAATTEIHIN

Olen Leena Koskinen, henkilökohtainen pankkineuvoja. Olen töissä Nordea Pankin Sastamalan konttorissa ja opiskelen työni ohella Satakunnan ammattikorkeakoulussa liiketaloutta. Opintoni painottuvat yritys juridiikkaan. Meneillään on enää opinnäytetyö, jonka aiheeksi olen valinnut **edunvalvontavaltuutuksen**. Haluan selvittää opinnäytetyössäni valtuutuksen keskeisen sisällön siksi, että voimme pankissakin neuvoa asiakkaita sen suhteen. Valtuutuksen käytöstä on asiakkailta ollut paljon virheellisiä käsityksiä.

Syy, miksi käännyn maistraattien puoleen opinnäytetyöni kanssa, on se, että minua kiinnostaa tietää, miten edunvalvontavaltuutus on otettu Suomessa vastaan. Lakihan tuli voimaan marraskuussa 2007, joten uskoisin teillä olevan jo tilastotietoa ja kokemusta valtuutushakemusten määristä ja sisällöstä.

Tarkoitukseni on lyhyesti haastatella jokaisen maistraatin henkikirjoittajaa (tai muuta asiaan vihkiytynyttä henkilöä) asian tiimoilta saadakseni kokonaiskuvan edunvalvontavaltuutuksen käyttöönotosta ja hakemuksissa mahdollisesti olleista puutteista ja virheistä.

1. Kuinka monta edunvalvontavaltuutushakemusta on alueenne maistraattiin jätetty?
2. Kuinka monta hakemusta on jouduttu hylkäämään syystä tai toisesta?
3. Missä määrin valtuutukset ovat koskeneet taloudellisten asioiden hoitoa ja missä määrin henkilöä koskevia asioita?
4. Kuinka paljon valtuutusten muotomääräyksissä on ollut puutteita/virheitä? Minkälaisia?
5. Kuinka usein on jouduttu toteamaan, että valtuutettu on kykenemätön tai sopimaton tehtävään ja minkälaisin perustein?
6. Onko lääkärinlausunnoissa tai muissa asiakirjoissa, joista on pitänyt käydä ilmi, että valtuuttaja on tullut kykenemättömäksi hoitamaan asioitaan, ollut merkittäviä puutteita?
7. Kuinka hyvin lain henki on valtakirjoissa yleisesti ottaen toteutunut?